

FØRSTE STEG

NR. 4 / 2021

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

Og dette ler
barna av

Derfor skal du la barna

TULLE OG TØYSE

i barnehagen

Leder

Vi satt i bilen på vei til hytta etter middag hos noen venner, da vi måtte stoppe for fire sauer. Da kom det fra 13-åringen i baksetet: – *Hva sa den ene sauen til den andre?* «*Tror du på et liv etter jul?*» Latteren fra oss andre i bilen kom umiddelbart. En befriende følelse som varte lenge. Gåten kom spontant, så uventet, men timingen var perfekt. Med middagen frist i minnet så vi for oss sauene som pratet, mens vi ventet på at de skulle gi oss plass på veien.

Det er ikke alltid vi foreldre er like begeistret for barnas tulling og tøysing, spesielt i alderen der de synes kroppshumor som tiss, bæsje og promp er morsomt. I stedet for å bli med barna inn i deres tullevorden der og da, kommenterer vi kanskje barnas morsomheter og går videre til neste gjøremål. Ifølge barnehagelærer og daglig leder Petter Ruenes Jensen i Smååsane barnehage er det viktig at vi voksne er bevisste på at vi er med på å både *skape* og *begrense* barnas rom til å bruke humor. Han har tatt master ved Universitetet i Agder om barns møte og opplevelse med humor i barnehagen.

Barn bruker humor for å få oppmerksomhet og utfordre grenser. De bruker humor for å få venner, utvikle språket og gi hverdagen mening, ifølge studien. Barn bruker også humor som et demokratisk verktøy for å sette grenser for noe de ikke synes noe om, og for å opponere.

– *Vi kan ikke tillate humor i alle situasjoner, men vi må reflektere over hvorfor vi ikke prioriterer det*, sier Jensen. Han mener det er viktig ikke å ødelegge det opprørske ved humoren, det som provoserer. Humor er nemlig barnas kanal for å utfordre grenser og provosere. Vi voksne bruker også humor for å kritisere for eksempel Donald Trump, påpeker Jensen. Tre kjente komikere forteller i Første steg at det at det var rom til å tulle og tøyse da de var små, har vært avgjørende for at de endte opp med humor som yrke.

Jeg tenker det å reflektere over hvordan vi møter barns humor, er viktig, både som foreldre og barnehageansatte. Det kan gjøre det lettere å forstå barna, ta del i deres humor og finne ut hvorfor femåringen lager tulleyder. Latter er ikke bare show og moro, det frigjør også lykkehormonet oksytocin, som gir oss en følelse av velvære. Humor reduserer stress, gir mindre plager og forlenger livet, ifølge studier fra NTNU. Så neste gang fireåringen serverer prompehumor, bør vi tre inn i hans univers og bli med på tøysingen. Neste gang femåringen lager tulleyder ved matbordet, bør vi kanskje la være å stoppe han, men heller få han til å sette ord på hva som gjør at han tøyser og kanskje le med? Ikke bare er det befriende å le, men vi viser også at vi tar barna på alvor.

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. facebook.com/forstesteg

Line

Line Fredheim Storvik

ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

FØRSTE STEG

NR. 4 / 2021

Ansvarlig redaktør

Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

ANNONSER

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
62 94 10 32 / 91 17 34 73

MEDLEMSERVICE

Kontakt medlemservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
medlem@udf.no
24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement? Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet, Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Mediamania
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 32 756 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato:

Første steg nr. 4 2021: 3. desember.

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet på våre nettsider.

Forsiden: Barn i Smååsane barnehage. Foto: Sondre Transeth

Første steg nr. 1 2022 kommer 25. februar.

Tema: Humor i barnehagen

- 14** Derfor er det viktig å la barna få tulle og tøys
- 20** Dette ler barna av
- 22** Barn bruker humor for å protestere, ifølge forskere
- 24** Humor er bra for barns helse
- 26** Tre komikere: Dette var avgjørende for at jeg fikk tulle og tøys som barn

Reportasjer

- 30** Du kan oppdage barn med problemer tidlig
- 34** Katrine og Simen startet plastfri barnehage i Kambodsja
- 41** Mer kunnskap gjør barnehageansatte flinkere til å avdekke vold og overgrep

Fag og forskning

- 44** Humor som demokratisk verktøy
Petter Ruenes Jensen
- 48** Slik kan du oppdage og møte de stille barna
Jeanette Hovind
- 52** Småbarns utvikling av generelle motstandsressurser
Christina E. Roskaritz Diaz og Kirsten Flaten
- 56** Praksislærere har god erfaring med gestaltveiledning
Modgun Ohm og Nina Carson
- 60** Hvordan lede seg selv som barnehagelærer?
Carl Cato Wadel

Meninger

- 66** På liksom: Er barndommen over snart?
Morten Solheim
- 68** Barnehagene oppfyller ikke rammeplanens krav om likestilling
Arve Hansen

HVER GANG

- 2** Leder
- 4** Barnehagen min: Læringsverkstedet
Notveien Naturbarnehage
- 8** Nyhetsblikk
- 11** Studentblikk: **Solveig Thomsen**
- 13** Styrerblikk: **Silje Juliana Alvheim**
- 32** Mitt barnehageminne: Siri Avlesen-Østli
- 42** Lekelyst: Sand for sansene
Trude Anette Brendeland
- 47** Min doktorgrad: Jostein Rønning Sanderud
- 55** Jus: Nye regler om foreldrepenger
Bente Schei Ystehede
- 64** Nye bøker
- 71** Kontaktforum barnehage: – Vi må vise politikerne hvordan vi kan styrke bemanningen
Ann Mari Milo Lorentzen

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Jeg kommer fra en familie der det ble oppfordret til sang, lek og tøys helt fra jeg var bitteliten.»

NICOLAY ANDRÉ RAMM PÅ SIDE 26

Styrer dagen etter barna, ikke klokka

Barnehagen planlegger sjelden morgendagen, og **barna får leke det de vil, og spise når de er sultne.**

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Mens mange andre barnehager har et fast opplegg for dagen, har ikke Læringsverkstedet Notveien Naturbarnehage i Bodø faste innetider, utetider eller spisetider. Barnas initiativ styrer mye av dagen, og de ser hva barna har lyst til, før de bestemmer hva de skal gjøre. Foreldrene får ikke vite hva barna har gjort før dagen er slutt i den Fröbel-inspirerte barnehagen.

– Det beste med Fröbel-pedagogikken er evnen til å gripe de ressursene og mulighetene vi har, og være gode på å være

her og nå. Ikke om en uke eller en måned, sier styrer Marit Skjemstad Botten.

HAR IKKE UKEPLANER

Barnehagen følger ikke måneds- eller ukeplaner, men pedagogene har ansvar for at barna lærer det de skal i henhold til Rammeplanen. Barnehagen var Lille Fröbel barnehage frem til 2015, da den ble kjøpt opp av Læringsverkstedet. Den er fremdeles inspirert av Fröbel-pedagogikken. Barnehagens far og pedagogen Friedrich Fröbel åpnet den aller første barnehagen i Tyskland i 1837. Han tok utgangspunkt i barnets egenaktivitet og ville utvikle denne gjennom lek, sang, forming og naturopplevelser. Uteområdene i barnehagen er derfor utviklet for å innby til kreativ lek, læring og mestring. Naturopplevelser var noe av det Fröbel mente var viktig. Innemiljøet er laget med soner som innbyr til Rammeplanens fagområder.

– Vi er helt avhengige av disse rammene for å kunne gripe dagen i fröbelånd. Om et barn skal lære noe gjennom å gripe her og nå, må alt ligge til rette for dette, forklarer styreren.

SER BARNAS BEHOV

De ansatte forsøker å se hva barna ønsker eller trenger, og bruker det de har av ressurser, for å få det til. Derfor kan de ikke planlegge morgendagen, fordi barna kanskje har andre behov da.

«DET VAR UVANT FOR MANGE FORELDRE IKKE Å FÅ VITE HVA VI SKULLE GJØRE I MORGEN. VI ER OPPTATT AV HVA VI GJØR I DAG.»

UTELEK: Uteområdene i den Fröbel-inspirerte barnehagen er utviklet for å innby til kreativ lek, læring og mestring. Her er Johannes Hetzler (5) og Åsta Rødfjell Meidelsen (5) på ett av barnehagens mange fine uteområder.

LITEN FORSKER: Hvis
Tuva Tymi Grønmo (4)
heller vi gjøre eksper-
imenter i forskerhytta enn
å være ute, får hun lov til
det. I Læringsverkstedet
Notveien Naturbarneha-
ge i Bodø styres hverda-
gen etter det barna vil
gjøre, og ikke klokka.

Barnehagen min

SER BARNAS BEHOV: Den Frøbel-inspirerte barnehagen i Bodø planlegger aldri morgendagen, og barna får spise når de er sultne. Det synes pedagogisk leder Ivar Thoresen og styrer Marit Skjemstad og barna Julie Mentzoni Thorshaug (4) (foran), Stella Gal Nordahl (4), Tilde Marie Skjeldstad (3) år og Tuva Tymi Grønmo (4) fungerer fint.

UTEBUTIKK: Uteområdene i den Frøbel-inspirerte barnehagen er utviklet for å innby til kreativ lek, læring og mestring. Julie Mentzoni Thorshaug (4) leker butikk.

SMÅ FORSKERE: Tuva Tymi Grønmo (4) og Julie Mentzoni Thorshaug (4) bruker vekten og lærer at ting som er like store, kan ha forskjellig vekt.

Læringsverkstedet Notveien Naturbarnehage

- bygget og åpnet i 2005 som Lille Frøbel barnehage og solgt til Læringsverkstedet i 2015
- inspirert av Frøbel-pedagogikken, som jobber ut fra barnas initiativ
- 81 barn i alderen 0–6 år
- 20 ansatte, 5 menn og 15 kvinner

– Det var uvant for mange foreldre ikke å få vite hva vi skulle gjøre i morgen. Vi er opptatt av hva vi gjør i dag, sier styreren. Hun forteller at foreldrene må gi beskjed før klokka ni hvis barnet ikke kommer. Slik kan personalet planlegge dagen hver morgen. Barnehagen har flere uteområder i nærmiljøet, og de har også egen minibus. Det er opp til pedagogene å se hva det enkelte barn trenger akkurat der og da. Dagen blir dokumentert i etterkant, og foreldrene får vite hva barna har gjort. De har noen store felles aktiviteter i forbindelse med jul og påske.

– Vi mener slike tradisjoner også er

viktige for å bygge en felles kultur, forteller styreren.

IKKE DETALJSTYRT

– Personalet griper barnas innspill og ideer, og vi er opptatt av at barna skal medvirke i det som skjer, sier pedagogisk leder Ivar Thoresen.

– Barn lærer på forskjellige måter. Noen gjennom å ta på, andre ved å smake, noen med å lytte og se. Jo flere impulser og jo mer barna får medvirke, desto mer lærer de. Skal barn utvikle seg til å bli den beste utgaven av seg selv, trenger de voksne som smiler og ser muligheter, ikke begrensninger, påpeker Ivar. Barnehagen har cirka-tider for det meste. Noen rutiner må de ha, for blant annet bleieskift, sovetid og påklædning, men alle trenger ikke å gjøre alt til samme tid.

– Vi er åpne og ser hvert enkelt barn. Kanskje er det en som er litt lei seg og

**«PERSONALET GRIPER BARNAS INNSPILL
OG IDEER, OG VI ER OPPTATT AV AT BARN
SKAL MEDVIRKE I DET SOM SKJER.»**

TID TIL LEK: Stella Gal Nordahl (4), Emma Sofie Knudsen (3), Tilde Marie Skjelstad (3) og Tuva Tymi Grønmo (4) får lov å kle seg ut, eller gjøre det de selv vil i barnehagen, uten å tenke på klokka.

trenger en ekstra god armkrok en dag, mens en annen kan trenge litt mer robust lek på et av uteområdene våre, sier Ivar.

Marit forteller at de spiser lunsjen når de er sultne, ikke etter klokka. Det blir likevel ofte mellom 10.30 og 12.00, helt naturlig.

BARNA SKAL OPPLIVE Å BLI LIKT

Da Første steg er på besøk, vil Julie Mentzoni Thorshaug og Tuva Tymi Grønmo inn i forskerhytta. Den frie leken er viktig i barnehagen. Har barna lyst til å forske, så skal barnehagen legge til rette for det. Nå får barna på seg forskerfrakker.

– Det er fint å bruke vekten, for den kan vi bruke til å veie ting, forklarer Tuva.

– Og se her! Vi har mye annet inni skapet også, legger Julie til.

Marit forteller at barna skal oppleve at de voksne liker dem. Ingen blir sendt ut

av en samlingsstund fordi de sitter urolig eller forstyrrer. De voksne bruker ikke hersketeknikker som viser at det er ok å stenge noen ute. Her blir alle inkludert.

– Vi har tatt med oss stoltheten og den frie leken fra Lille Frøbel. Og vi tør å stå for at vi har verdens viktigste jobb, sier Marit.

ramesil@hotmail.com

FRI UTELEK: Barns tid til egenaktivitet er viktig i barnehagen. Ivar Thoresen og Zakarias Hunstad Fodnes (2) prøver både edderkoppnettet, hengkøya og husken.

STOR FRIHET: Emre Ørner Karadas Myrnes (4) har vært med på å så og høste blomster, grønnsaker, bær og frukt i barnehagen.

FRÖBEL-PEDAGOGIKKEN

- Den tyske filosofen Friedrich Fröbel (1782–1852) er opphavsmannen til barnehagens pedagogiske tradisjon.
- Han mente at barnehagen skulle være et ledd i utdanningen i nært samarbeid med familien.
- Han opprettet sin første barnehage i Tyskland i 1837.
- Han var opptatt av barnas frie lek og positive læringsprosesser og la vekt på sang, dans, hagearbeid og lek.
- Frøbels barnehagemetodikk har hatt stor betydning for utviklingen av barnehagen blant annet i Norge.

Kilde: snl.no

Barn lærer i naturen, men er avhengig av lærerne

NATUREN ER ET BRA STED FOR LÆRING I BARNEHAGE OG SKOLE, dersom lærerne tar utgangspunkt i barnas egne oppdagelser og interesse, viser en doktorgrad fra Universitetet i Sørøst-Norge. 60 prosent av de naturfaglige samtalene startet med at barnehagebarna fant noe, som planter, dyr eller steiner. Barnas utsagn som «Se på den!» var ofte utgangspunkt for samtalene.

– Barn er naturlige utforskere i naturen. Likevel kreves en spesiell innsats fra lærerne dersom utforskertrangen skal føre til en dypere interesse og kunnskap om naturfagtemaer, sier forskeren bak doktorgraden, Ingunn Skalsstad. Hun utstyrte barn i to barnehager og seks barneskoler med actionkameraer på kroppen. Da fikk hun vite hva barna og lærerne gjorde i naturen. Får barna svar på hva de har funnet, følger de opp med spørsmål som krever mer fakta eller en forklaring. Barnas spørsmål er sentrale når de tilegner seg kunnskap om naturen.

Kilde: usn.no

2500

årsverk mangler norske barnehager for å oppfylle pedagognormen og kravet om maks 14 barn per pedagogisk leder, viser de siste tallene fra Utdanningsdirektoratet. I 2019 manglet det 3100 årsverk. udir.no

– Er du glad i livet, så er du glad i barn

Per Fugelli, lege og professor i sosialmedisin

Flere ettåringer i barnehagen

I fjor var det 400 flere ettåringer i barnehagen enn året før, viser tall fra SSB. Totalt går 42 319 ettåringer i barnehagen. Det utgjør 76,6 prosent av ettåringene, en økning på 1,8 prosentpoeng fra året før.

ssb.no

7,4

millioner kroner er summen Sametinget i år gir til samiske barnehager og samiske avdelinger i norske barnehager. Totalt 32 barnehager har fått penger. En ny sørsamisk barnehageavdeling i Raarvihken byjjenimmiejarne i Røyrvik kommune er en av dem.

Barn med atopisk eksem har oftere tegn på psykiske lidelser

Barn med alvorlig atopisk eksem hadde dobbelt så høy risiko for symptomer på depresjon og internalisert adferd som barn uten eksem. Det viser en studie fra forsker Chloe Kern ved University of California. Hun analyserte data fra over 11 000 barn, og barna ble fulgt opp fra de ble født på 1990-tallet. Dette gjaldt for barn helt ned i fireårsalderen. En årsak kan være at hudproblemene fører til at barna blir stigmatisert og får sosiale vansker. En annen forklaring kan være at atopisk eksem fører til uheldige endringer av livsstilen, som at barnet unngår fysisk aktivitet fordi svetting gir kløe.

(forskning.no)

En autoritativ voksenrolle fungerer best

Varme og forståelse kombinert med tydelige krav og forventninger kalles den autoritative voksenrollen. Det er den som skaper best påvirkning i utvikling hos barn og unge, viser forskning fra Læringsmiljøsenteret på Universitetet i Stavanger.

– Autoritative voksne bygger gode, varme relasjoner som de hele tiden pleier og holder ved like. Samtidig stiller de krav, sier forsker Pål Roland. Det kan være krav til oppførsel eller forventninger til oppgaver. Grensene skal settes med respekt og begrunnes. Krav skal stilles ut fra modenhet, og barnet skal medvirke, ifølge Roland.

(uis.no)

Årets barnehage

Læringsverkstedet Geitspranget naturbarnehage er kåret til Årets barnehage 2021 av Private barnehagers landsforbund (PBL). Barnehagen er tro mot sitt eget naturkonsept og har lavt sykefravær, godt arbeidsmiljø og fornøyde foreldre, heter det i juryens begrunnelse.

– Vi opplever at barna lærer fryktelig mye, og i vårt tilfelle endret eldstemann sin hverdag i barnehagen familiens hverdag. Vi gikk fra å være litt «innefiser» til å bli skikkelige friluftsfolk med interesse for alt i naturen, skriver en av foreldrene som foreslo barnehagen.

(pbl.no)

Vi er ikke så likestilte som vi tror

– Likestillingsarbeidet i barnehagen i Norden er fortsatt avhengig av enkelte ildsjeler, sier Sara Sundell, en av forskerne bak rapporten *Ändra föreställningar och bryt traditioner* fra Nordisk Ministerråd. Småbarnspedagogikken i barnehagene har en nøkkelrolle i å prøve å bryte opp det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, mener likestillingsministrene i Norden. Selv om det finnes eksempler på solid arbeid, tar ofte likestillingsarbeidet slutt med prosjektene, viser rapporten.

– Vi tror ofte at vi er mer likestilte enn vi er, sier Sundell i en pressemelding. Mer kunnskap, styringsdokumenter som krever likestilling i småbarnspedagogikken, ledernes rolle og barnas og foreldrenes deltakelse er viktig for å gjøre likestillingsarbeidet effektivt i barnehagen, ifølge rapporten.

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i de 10 største kommunene

Kommune	Andelen barn i prosent
Trondheim	17,0
Kristiansand	17,8
Bergen	18,4
Asker	18,7
Bærum	19,6
Stavanger	22,0
Fredrikstad	23,1
Oslo	30,2
Lillestrøm	31,3
Drammen	34,1

Kilde: Utdanningsdirektoratet

ER DU
VOKSEN NOK
TIL Å JOBBE MED BARN?

Ta barnehagelærerutdanningen ved DMMH

6 bachelorutdanninger // 4 masterutdanninger

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Etter et år som barnehagelærerstudent, ser jeg nå barnas lek og samspill på en annen måte enn jeg gjorde som assistent, sier Solveig Thomsen.

Studiet lærte meg hvor viktig leken er

Solveig Thomsen
barnehagelærerstudent
ved Dronning Mauds Minne
Høgskole for barnehage-
lærerutdanning (DMMH)
210480@dmmh.no

Jeg tok meg selv i å bli fascinert av å observere kommunikasjonen og alt som skjedde innad i barnas lek.

Etter videregående søkte jeg på barnehagelærerutdanning på DMMH. Fordi jeg var usikker på om det var riktig valg, og koronaen satte en stopper for normal studiehverdag, utsatte jeg studiestart for å jobbe som vikar i barnehage. Det var ingen enkel beslutning, men i dag er jeg veldig glad for at det ble slik.

FIKK INNBLIKK I JOBBEN

I løpet av dette året fikk jeg virkelig kjenne på hvordan det er å være ansatt i en barnehage. Jeg fikk ta del i alt fra personalmøter til fagteam og planleggingsdager, men også i det daglige fikk jeg sette i gang både store og små aktiviteter og prosjekter. Jeg fikk kjenne på ansvaret det er når barn har spesielle behov, og jeg fikk et unikt innblikk i hvilke utfordringer og positive opplevelser jeg har i vente som barnehagelærer. Denne erfaringen ville jeg virkelig ikke vært foruten. Da jeg begynte å lese fagstoff, var det mye som ikke var nytt. Det var ingen tvil om at det var en fordel å ha vært i nære relasjoner med mange ulike typer barn med forskjellige språk, humør, kroppslige vansker og interesser, og skrivingen kom dermed relativt lett da jeg begynte å jobbe med skoleoppgavene.

EN GRYENDE NY BEVISSTHET

I tiden etter studiestart ble det til min positive overraskelse mulig å jobbe litt i barnehagen ved siden av studiene. Da la jeg merke til ting som jeg ikke hadde tenkt over da jeg var assistent. De første oppgavene og undervisningstimene hand-

let om samspillet med de yngste barna, hvordan man selv skal være en samspillspartner i møte med barna, og hvor viktig lekens egenverdi er. Da jeg kom tilbake til barnehagen med alle disse nye inntrykkene og den nye kunnskapen, merket jeg at jeg så barns lek og samspill på en helt annen måte. Jeg tok meg selv i å bli fascinert av å observere kommunikasjonen og alt som skjedde innad i barnas lek. Hvordan leken utviklet seg, hvordan den inkluderte alle de forskjellige rollene som kom til liv, og hvordan barna laget en egen boble rundt denne fantasiverdenen, som de selv hadde skapt. Da jeg observerte leken, ble jeg umiddelbart bevisst på ikke å forstyrre denne gode leken, for nå er jeg i gang med å forstå hvorfor leken er så viktig.

STØRRE FORSTÅELSE

Jeg har i større grad fått forståelse for at det sosiale samspillet gjennom lek, både med andre barn og i samspillet med voksne, har en viktig rolle både i barns kognitive utvikling, trivsel, stimuli og språkutvikling. Jeg er ennå bare helt i starten av utdanningen, men jeg synes det er veldig gøy å oppdage nye aspekter ved barns utvikling de første leveårene og i barnehagen. I tillegg lærer jeg hvordan jeg selv som barnehagelærer kan være med og påvirke denne utviklingen ved å sikre at barn opplever nok utfordringer og mestring.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

VARMMAT til BARNEHAGER

ENKLE og SMARTE løsninger for matservering til barnehager og skoler
MATiBOX tilbyr spennende, sunn, næringsrik og variert varmmat levert rett på døren.

SMARTE FORPAKNINGER

Vi har markedets beste løsning, som er enkelt å håndtere både for større og mindre grupper.

UTVALG AV MENYER

Vi har et spennende og variert tilbud med gode menyer som er tilpasset barnehagenes aktiviteter og behov. Alle våre retter er basert på barnas ønsker, smak og deres næringsbehov.

ALLERGI, VEGETAR OG HALAL

Vi leverer allergi alternativer til alle retter på menyen, samt VEGETAR og HALAL alternativer.

50%

RABATT

På din første leveranse

KONTAKT OSS

Sammen finner vi den beste løsningen for akkurat deres barnehage og skole!

matibox.no
tel: 408 400 40
post@matibox.net

Sertifisert som
miljøfyrtårn-
bedrift

Skann QR koden
for å finne ut hva vi
serverer i dag.

Matibox AS Bråtan 5A 3774

Som leder er jeg opptatt av å gi mine medarbeidere akkurat det påfyllet de trenger for å skape et miljø med engasjerte og stolte ansatte, **sier Silje Juliana Alvheim.**

Alle ansatte trenger påfyll

Silje Juliana Alvheim
tjenesteleder Valle Hovin
Idrettsbarnehage
Ulna AS
silje.alvheim@ulna.no

På hvilken måte kan jeg være en leder som fyller på riktig drivstoff til hver enkelt?

Hvilken type leder er du? Hvordan leder du teamet ditt? Dette er spørsmål som jeg vil finne ut av. Jeg vet at alle behøver en form for påfyll. Motivasjon. På hvilken måte kan jeg være en leder som fyller på riktig drivstoff til hver enkelt? Alle skal nå felles mål, men med både diesel, bensin og elektrisitet tilgjengelig er det viktig å vite hva man gjør. For om man fyller feil drivstoff, kan alt stoppe opp. Og i motsetning til denne bil-metaforen, er det ikke noe skilt på de ansatte som forteller meg hva de behøver for å bevege seg i riktig retning.

MÅ FREMME LYST OG ENGASJEMENT

At alle har riktig type drivstoff og ikke minst nok på tanken, mener jeg er essensielt for å kunne drifte en kvalitetsbarnehage. Helst skal det være over halvfullt, så man er sikret å kunne kjøre en god stund. Faglig tyngde og pedagogiske arbeidsmåter er innhold som vi arbeider kontinuerlig med, men jeg må fremme lysten og engasjementet. I en perfekt verden ville det stått tanker på pauserommet med nok påfyll til alle. Fyll på, gå ut og gjør en fantastisk jobb hver dag. Men det er ikke realiteten. Detektivarbeid må til. Jeg bestemmer meg for å gå ut til avdelingene der det virkelige arbeidet foregår.

BLIR TATT I Å GJØRE NOE BRA

Det tar ikke lang tid før jeg ser Kiki i full lek med barna. De er på en sjørøverøy, på skattejakt. Dette er noe av det jeg ønsker mer av. Kiki skal ha pause og blir møtt med applaus fra de andre

på pauserommet. Alle ansatte klapper, mens jeg skimter en rødlig nyanse i ansiktet hennes, blandet med et bredt smil. Hun blir tatt i å gjøre noe bra! Dagens påfyll. Jeg tenker på min rolle. Det går opp for meg at *dette* er noe jeg vil ha som en del av *min* lederstil og som en del av kulturen i barnehagen. Kanskje dette kan være noe av drivstoffet alle trenger påfyll av? Det passer i alle fall for Kiki. Nå gjelder det å finne riktig type drivstoff for alle medarbeidere.

RIKTIG DRIVSTOFF TIL HVER ENKELT

Noen medarbeidere kan bli i overkant stresset når de får mye oppmerksomhet. Vi knipser bilder og lager en vegg: Wall of fame. De ansatte henger opp bilder fra ulike situasjoner, som utgangspunkt for ukens refleksjonsgrupper. Å diskutere seg selv kan være skummelt, men når nervøsiteten har lagt seg, er håpet at de opplever seg selv som gode eksempler og forbilder på hvordan et godt stykke pedagogisk arbeid kan foregå. Detektivarbeidet fortsetter nå rundt hver enkelt ansatt: å ta tak i de små tingene, som viser seg å være de viktigste brikkene for å skape et miljø med engasjement og stolthet over det arbeidet som gjøres hver dag. Og detektivarbeidet mitt vil fortsette så lenge jeg er leder.

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

«Når barna tuller og tøyser, tenker jeg det betyr at barna er trygge i barnehagen.»

Derfor er det viktig å la barna få

TULLE OG TØYSE

Barn bruker humor for å få oppmerksomhet og utfordre grenser, men også for å få venner, utvikle språket og gi hverdagen mening, viser en studie. **Slik bruker de humor i Smååsane barnehage.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: SONDRÉ TRANSETH

Det er viktig at vi som jobber i barnehagen, er bevisste på at vi er med på å skape og begrense barnas rom til å bruke humor i barnehagen, sier enhetsleder Petter Ruenes Jensen i Smååsane barnehage i Vennesla kommune.

Han har tatt master ved Universitetet i Agder om barns møte og opplevelse med humor i barnehagen.

KROPPSHUMOR OG FANTASISPRÅK

Barn synes det er artig med kroppshumor, som tiss, bæsje og promp, eller voksne som lager morsomme lyder eller gjør noe morsomt som er utenfor en forventet rolle, viser den etnografiske studien blant 17 barnehagebarn mellom tre og seks år og 6 andreklassinger på Sørlandet. Barna ler av det absurde og det som ikke gir mening. Det kan være alt fra fantasispråk til å sette

sammen setninger som ikke gir mening: «den voksne er ei ku». Gjennom studien har Jensen skapt ordet *tullifisere*.

– Å «tullifisere» ser jeg som på en humoristisk måte å «sabotere» på for å hindre at den andre personen oppnår målet sitt, og der barna har kontrollen. Det kan være å svare på spørsmål ved å rape eller å le, sier Jensen. Eller at barnet svarer bevisst feil, som at det sier «Jeg hater å leke ute», men så viser observasjoner at barnet viser mye glede over å leke ute.

HUMOR I PERSONALGRUPPA

I Smååsane barnehage løper Petter Ruenes Jensen etter Emrik Moseid-Forengen (3), som hviner av fryd når han klarer å smette unna.

– Hvor er du, Emrik? Jeg hører noe, smiler Petter, som finner Emrik under sklia til stor glede for treåringen, som gjerne vil ha Petter med i sklia. Like bortenfor

HVERDAGSHUMOR: – Barn bruker humor for å orientere seg i verden og for å få kontakt med de voksne, viser en studie gjort av barnehagelærer og enhetsleder Petter Ruenes Jensen. Her leker han «nå-kommer-jeg-og-tar-deg»-leken med Filip, som hyler av latter.

SMÅ ØYEBLIKK: – Det er viktig å tenke at humor ikke bare er det storslåtte, som en morsom forestilling, men også de små øyeblikk i hverdagen, sier pedagogisk leder Petter Ruenes Jensen, som sier «hallo, er du der» og «bø» gjennom den gule plastringen, mens Olivia Olstad Osmundsen (3) ler så hun hikster.

HVOR ER DU? Pedagogisk leder Karoline Homme ruller bortover gresset sammen med Fredrikke Sollie (3) til stor latter og glede.

ruller pedagogisk leder Karoline Homme bortover gresset sammen med Fredrikke Sollie (3) til stor latter og glede.

– Når barna tuller og tøyser, tenker jeg det betyr at barna er trygge i barnehagen, sier Homme. Hun sier de bruker mye humor i personalgruppa og er trygge på hverandre. Det smitter over på barna. Det tar ikke mange minuttene før vi får erfare det, da barne- og ungdomsarbeider Hanne Slåen står på hjørnet med en vannpistol og spruter på Hanne når hun er på vei inn, til stor latter for alle.

– Vi er nok mer bevisst på å bruke humor enn andre barnehager, fordi Petter

har vært flink til å styrke oss faglig. Men det er vanskelig å bruke humor hvis du ikke har det gøy på jobb, sier Homme. Hun ser daglig at de minste barna bruker humor i rollelek og i kroppsspråk som klemmer og vennlige dytt.

– Vi gir barna rom til å bruke humor, så lenge det ikke går på bekostninger av andre, sier Homme. Det kan være å respektere at noen barn synes det er ekkelt å snakke om bæsje og tiss under måltidet, eller ikke å tulle når noe slår seg.

BARNA LER AV GRIMASER

På avdelingen med store barn spiser pedagogisk leder Hege Tambini hjemmebakket brød til lunsj sammen med førskolebarna og snakker med barna om hva de ler av.

– Vi ler av rare grimaser, sier Hanne-Lill Hulløen-Syvbertsen (6) og får støtte av Alida Ingebretsen, som viser hvordan de lager grimaser som å skjele med øynene.

– Vi ler når vi hopper på trampolinen og noen sier «steike bavianer» eller «hot-ti-potti», kniser Alida.

Emely G. Myrvold (6) sier de ler av vitser, når de kiler hverandre, når noen raper eller når noen sier gutta fiser.

– Og så ler vi når noen fiser eller av rare sanger, humrer Mina Joreid.

– Av lasagne? spør journalisten, som ikke helt hører hva hun sier.

– Nei, av rare sanger, gjentar Mina til stor latter rundt bordet. Jakob Linden Pedersen (6) forteller at han ler når de leker og stanger inn i hverandre.

– Forresten, jeg heter ikke Jakob likevel. Jeg heter kaviar, sier han og viser frem

«Humoren må ikke være krenkende, som å tulle med tiss og bæsje når noen drar opp buksa på do.»

GØY PÅ JOBB: – Det er vanskelig å bruke humor hvis du ikke har det gøy på jobb, sier pedagogisk leder Karoline Homme som dumper med Filip så det kiler i magen.

kaviartuben med et lurt glimt i øyet og et varmt smil om munnen.

VITSESAMLING HVER UKE

En gang i uka har de vitse- og rimesamling i barnehagen. De voksne begynner å fortelle om for eksempel mannen som er i grisehuset og fiser, og så fortsetter barna historien.

– Vi prøver å tulle og tøyse mye. Hvis noen blir veldig sinte fordi de ikke får på seg skoene, prøver vi å få dem til å le istedenfor å bli sinte. For hvis vi klarer å le, blir det ikke så vanskelig, og barna blir stautere, sier Hege Tambini. Hun sier de snakker med barna om når de ikke kan tulle, som å stikke av når de er på tur.

– Humoren må ikke være krenkende, som å tulle med tiss og bæsje når noen drar opp bukse på do, sier Tambini.

– Det er viktig ikke å ta alt så alvorlig.

Slik bruker barn humor

SPILLOPPER: handlinger med formål å frembringe latter hos andre. Barnet tetter vasken slik at det renner over.

KROPPSLIG LEK: bruk av kropp og objekter for å skape glede og entusiasme. Ta en ubrukt bleie på hodet og spørre barnet hvor bleien er, eller titt-tei-leken.

DEMOKRATISK VERKTØY: for å sette grenser for noe de ikke synes noe om. Det kan være å lage tøyselyder, skrike eller le for å fortelle at de ikke er interessert i det som skjer i samlingsstunden.

SPRÅKET: gjennom ordspill og vitser. Barnet bruker tullenavn, som Pepper i stedet for Petter, eller hostesmørbrød i stedet for ostesmørbrød.

FOR Å SKAPE VENNSKAP: De utveksler humoruttrykk som skaper latter og glede og en felles forståelse.

I LEK OG FANTASISKAPING: Barn bruker humor for å skape morsomme historier i leken, som leken om tannfeen som gir ut bæsje i stedet for penger til barna.

FOR Å PROVOSERE OG UTFORDRE GRENSE, RUTINER OG NORMER: Barn som får beskjed om å ringe i bjella å si det er ryddetid, men som heller sier det er ikke ryddetid og fortsetter å leke med et smil om munnen. Et barn som gjør alt annet enn å være stille under stilleleken eller ler og tøyser i samlingsstunden.

FÅ OPPMERKSOMHET OG KONTAKT MED DE VOKSNE: som at de bruker humor når de møter en voksen første gang for å teste om personen selv bruker humor.

Kilde: Enhetsleder Petter Ruenes Jensen i Smååsane barnehage og hans mastergrad Hva er det som er så morsomt? En etnografisk studie om barns møte med og opplevelse av humor i barnehagen.

LER MYE: Alida Ingebretsen (f.v.), Emely G. Myrvold, Mina Joreid og Hanne-Lill Hulløen- Syvertsen kan tulle og tøys så mye de vil i barnehagen, bortsett fra å tulle med tiss, promp og bæsj når de spiser.

NY STUDIE: – Vi må ikke ødelegge det opprørske ved humoren, det som provoserer. Det er viktig fordi humor brukes som et sterkt verktøy for å kritisere, sier barnehagelærer og enhetsleder Petter Ruenes Jensen, som har studert barns bruk av humor i barnehagen.

Jeg er ikke flink til å tegne og bruker å le av det i stedet for å dvelle ved det. Humor skaper samhold og glede, sier Tambini.

BRUKER HUMOR I SPRÅK OG LEK

– Barn bruker humor som et demokratisk verktøy for å sette grenser for noe de ikke synes noe om, forteller Jensen. Det kan være å lage tøyselyder, skrike eller le for å fortelle at de ikke er interessert i det som skjer i samlingsstunden.

– Barna bruker også humor for å posisjonere seg, som å vise at samlingsstunden er uinteressant. Blir barna tatt ut av situasjonen, kan de få heltestatus, og de andre barna ler, sier Jensen. Barn bruker humor i språket gjennom skrøner og for å skape vennskap, ifølge studien.

UTFORDRENDE SPILLOPPER

– Min opplevelse er at barnehageansatte er gode til å møte barnas humor, men at barnas spillerom er prisgitt at de ansatte blir med i for eksempel tiss-, promp- og

bæsj-humoren. Barn bruker humor til spillopper og rampestreker som kan være utfordrende for oss voksne, sier Jensen. Han sier barna bruker humor til både å opponere og til å bygge relasjoner. Det kan være å lure og skremme voksne, eller som da barna bombarderte Jensen med humoruttrykk og absurde spørsmål for å finne ut hva slags voksen han var.

– Barn bruker humor for å orientere seg i verden og for å få kontakt med de voksne, forklarer Jensen. Han sier humoren er veldig inkluderende når du forstår den, men også ekskluderende fordi den krever at du forstår.

– Kan voksne og barn dele humor, forsvinner både tid og rom, og begge ler hjertelig, sier Jensen.

SKAPER MENING OG VENNSKAP

Jensen sier det er viktig med tull og tøys i barnehagen fordi humor oppleves som verdifullt for barn, og de bruker det for å skape mening.

«Barn bruker humor som et demokratisk verktøy for å sette grenser for noe de ikke synes noe om.»

– Humor er bra for å styrke språket, som skrøner eller å fortelle vitser med punchline. Gjennom humor kan barna forstå at de kan påvirke andre gjennom språket, også følelsesmessig. Humor brukes i fantasiskapning og lek, ifølge studien. Det brukes også til å bygge vennskap.

– Noen sier klovnerollen kan være negativ, men det er også med på å skape en populær person, en med karisma, sier Jensen.

GRENSER FOR NÅR HUMOR ER LOV

Studien hans viser at barna får bruke humor i barnehagen, men at det er tydelig når det er lov.

– Min opplevelse er at mange barnehager er litt negative til tiss-, bæsje- og promp-humor. I planlagte aktiviteter er det ikke så mye plass til humor, forteller Jensen. Han sier voksne kan bruke humor når de vil, men at det er grenser for når barna kan bruke humor. Et eksempel er at barn ikke får lov å snakke om tiss og bæsje ved matbordet.

– Noen kan tenke at humor er det motsatte av dannelse. Vi kan ikke tillate humor i alle situasjoner, men vi må reflektere over hvorfor vi ikke prioriterer det, mener Jensen. Han sier humor kan koples til mange av rammeplanens områder.

– Vi må ikke ødelegge det opprørske ved humoren, det som provoserer. Det er viktig fordi humor brukes som et sterkt verktøy for å kritisere og er barnas kanal for å utfordre grenser, sier Jensen. Han sier voksne også bruker humor for å kritisere for eksempel Donald Trump.

– Vi voksne trenger ikke godta all slags humor fra barna, men det er viktig at vi

NY STUDIE: Enhetsleder Petter Ruenes Jensen i Smååsane barnehage sier det er viktig med tull og tøys i barnehagen fordi humor oppleves som verdifullt for barn, og de bruker det for å skape mening. Her jakter han på Emrik Moseid-Forengen.

verdsetter at humor har en verdi, sier Jensen.

HUMOR BYGGER TILLIT

Humor er også med på å bygge tillit, ifølge studien. Han husker han etter kort tid i barnehagen hadde bygd opp en humorrelasjon til et stille barn.

– Dagen etter spurte barnet meg om det finnes kister for barn. Når du bygger humorrelasjoner, bygger du tillit, forteller Jensen. Han har selv aktivt brukt humor i sine jobber i barnehager og barnevernet. Han har også møtt barn som bruker humor, men som ikke forstår humoren når den blir brukt tilbake. Da snakker han med barnet om hva det betyr. Jensen sier barnehageansatte må være forsiktige med å bruke ironi, fordi det er vanskelig å forstå.

– Det er viktig å tenke at humor ikke bare er det storslåtte, som en morsom forestilling, men også de små øyeblikk i hverdagen, påpeker Jensen.

line@utdanningsnytt.no

HUMOR ER VIKTIG: – Det er usunt for barn ikke å bli møtt når de tuller og bruker humor. Da vil de oppleve å bli avvist, sier pedagogisk leder Karoline Homme.

PEDAGOGISK LEDER: – Hvis noen blir veldig sinte fordi de ikke får på seg skoene, prøver vi å få dem til å le istedenfor å bli sinte, sier Hege Tambini.

Hva **LER** du av?

Vi har spurt fem barn om **hva som får dem til å le.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: SONDRÉ TRANSETH

MINA JOREID (6)

– Vi ler av rare sanger og når noen fiser.

EMELY G. MYRVOLD (6)

– Vi ler når vi kiler hverandre, og når noen raper. Og så ler vi av vitser og når noen sier at gutta fiser.

ALIDA INGEBRETSEN (6)

– Vi ler når vi hopper på trampolinen og noen sier «steike bavianer» eller «hotti-potti». Og så ler vi når noen gjør grimaser som å skjele med øynene.

JAKOB LUNDEN PEDERSEN (6)

– Vi ler av rim og vitser, og så er det gøy å stange i hverandre. Og forresten så heter jeg ikke Jakob, jeg heter Kaviar, sier han og viser frem kaviartuben med et lurt glimt i øyet.

HANNE-LILL HULLØEN-SYVERTSEN (6)

– Vi ler av rare grimaser.

Dette synes barn er morsomt

- kroppshumor: som tiss, bæsj og promp
- morsomme lyder eller uventede roller: voksne som lager morsomme lyder eller gjør noe morsomt som er utenfor en forventet rolle
- det absurde: det som ikke gir mening, det kan være alt fra å lage fantasispråk til å sette sammen setninger som ikke gir mening, som «den voksne er ei ku»
- slapstick-humor: som at barn ser andre barn som faller
- voksne som tøyser, tuller, lurer andre eller er atypiske eller uvitende
- å skremme andre
- å kile andre
- å tøyse med andre barn og voksne
- å danse og ha rare mimikker eller gestikulere

Kilde: Barnehagelærer og enhetsleder Petter Ruenes Jensen i Smååsane barnehage og hans mastergrad Hva er det som er så morsomt? En etnografisk studie om barns møte med og opplevelse av humor i barnehagen.

– Humor er helt nødvendig for barna

Barn bruker **humor for å ha det gøy og slappe av.**

De bruker humor for å protestere og når de er redde, sier forskere.

TEKST OG FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

Humor er helt nødvendig for barna. De trenger det på samme måte som vi voksne, for å ha det gøy og for å slappe av, sier Kirsten Flaten, dosent i spesialpedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet, campus Sogndal. Hun har gitt ut boka *Pedagogikk og humor på godt og vondt*.

HUMOR MOT ANGST

– Barn trenger latteren. Den er sosialt samlende og avstressende. De du ler med, sloss du ikke så mye med, sier Flaten. Hun påpeker at vi bruker humoren for å ha en god hverdag.

– Når humor forsvinner, er det noe galt, det gjelder både barn og voksne. Humor og psykisk helse er tett forbundet. Blir du deprimert, forsvinner smilet og latteren, forteller Flaten. Hun sier barn også bruker humor når de er redde, eller for å lette angst. Som jenta som tegnet et monster da hun ble spurt om å tegne noe hun ler av.

– Når jenta tegnet monsteret og lo av det, ufarliggjorde hun det hun var redd for, forteller Flaten.

Hun oppfordrer barnehageansatte til å la barn le og fnise, og fortelle dem når det bør være ro og konsentrasjon.

– Vi må ikke la humoren være en del

IPRELL

HUMOR MOT FRYKT: Barn kan bruke humor når de er redde, eller for å lette angst. Som jenta som tegnet et monster da hun ble spurt om å tegne noe hun ler av. – Når jenta tegnet monsteret og lo av det, ufarliggjorde hun det hun var redd for, sier Kirsten Flaten, dosent i spesialpedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet. Foto: Kirsten Flaten

av læreplanen, for da ødelegger vi den, men humor er viktig for å bygge gode relasjoner. Bruker du humor på rett måte, ufarliggjør du oppgaver, og det blir lettere å slappe av, påpeker Flaten.

LATTER EKSKLUDELER

Flaten sier humor også kan brukes for å ekskludere og mobbe. Det har hun selv sett i barnehagen.

– Det er makt i latter når flere ler sammen. Du skal være tøff om du står utenfor og sier: «Bare le, dere» til de andre som ler. Det kan vi ikke kreve av et barn, mener Flaten. Hun sier barn smiler fra de er åtte til ti uker gamle, og at utviklingen av barns humor forutsetter samvær med andre.

«Barn trenger latteren. Den er sosialt samlende og avstressende.»

Dosent emerita Sonja Kibsgaard ved DMMH sier å utvikle humor handler om å ha det godt.

– Å oppleve humor i lag med andre utgjør viktige mellommenneskelige øyeblikk i livet til ungene. Å vise glede som voksen i barnehagen er derfor viktig. Det betyr noe for stemningen og trivselen i barnehagen, sier Kibsgaard. Hun har undersøkt hva barns tulling og tøysing kan bety for barn, og har skrevet boka *Tull og tøys på ramme alvor i barnehagen*.

BARN LER MER ENN VOKSNE

Latter frigjør også lykkehormonet oksytocin, som skaper kroppslig og sjelelig velvære.

– Det er bra for barnas helse å le og ha det artig, påpeker Kibsgaard. Mens barn i snitt ler 400 ganger om dagen, ler voksne 14, ifølge Kibsgaard.

Hun sier at det å møte barns tull og tøys på en god måte ofte henger sammen med at personalet er trygge på seg selv og hverandre.

– Humor er også en måte å argumentere på for barn. Ungene trenger latteren. Den gir god stemning og rom for glede og nysgjerrighet. Barn skaper nye ord i humoren, sier Kibsgaard. Som da barna på tur fikk spørsmål av pedagogen om hva de trodde

FORSKER: – Når humor forsvinner, er det noe galt. Humor og psykisk helse er tett forbundet, sier Kirsten Flaten, dosent i spesialpedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet. Foto: HVL

FORSKET PÅ HUMOR: – Å vise glede som voksen i barnehagen er viktig. Det betyr noe for stemningen og trivselen i barnehagen, sier dosent emerita Sonja Kibsgaard ved DMMH.

BARNES HUMORUTVIKLING

0–2 år: Humoren er handlinger som bryter med det vanlige, som leken borte-tittei, å ta en bøtte på hodet eller bruke en banan som mikrofon.

2–5 år: Humoren handler om ord, som å peke på katten og si bil, trekke en sokk over hodet eller at barnet vrir på ordenes uttale.

5–7 år: Barnets humor utforsker, leker med språket eller snur opp ned på sannheter. Det kan tegne vinger på en hund og synes promp-, bæsj- og tiss-humor er morsomt.

Fra 8 år: Barn bruker språk og handlinger for å få frem det morsomme. Barn forteller gåter og vitser.

Kilder: Kirsten Flaten, dosent i spesialpedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet og forfatter av boka Pedagogikk og humor på godt og vondt.

var inne i hullet på et tre. Barna forslo først ulike fuglearter, men gjennom latter og humor ble det etter hvert til spekkfugl og hoggmeis. Det viser, ifølge Kibsgaard, hvordan barn evner å sette etablerte sannheter på hodet gjennom humoren.

REDD FOR Å MISTE KONTROLLEN

Kibsgaard mener vi voksne har mye å lære av barna, som å slippe oss løs og tulle med alvorlige ting.

– Har du angst for å miste kontrollen, blir du kanskje redd for å åpne opp. Vi bør tørre å anerkjenne ubehaget når barna tar kontrollen, sier Kibsgaard. Hun sier det er viktig å møte barns humor med respekt. Om det ikke passer, anerkjenn dem ved å si: «Jeg skjønner at dere synes det er artig, men akkurat nå passer det ikke.» Hun sier at når barn tuller og tøys med voksne, selv om de opplever at de voksne blir irritert, kan det være en måte å posisjonere seg på, og viser til det Freud kaller maktglede.

– Å skape motstand mot de voksnes fornuft er en måte å argumentere på. Det er ikke alltid det passer for barna å gjøre det de voksne har bestemt. Det kan også gi status blant venner i barnehagen, fordi en risiko ved å tulle kan være at barnet blir irettesatt, sier Kibsgaard.

line@utdanningsnytt.no

Ulike type humor

Positiv, innadvendt humor: Et muntert blick på livet. Bruker humor for å regulere følelser og håndtere stress og bruker seg selv som eksempel på en god måte. Humorstil som bidrar til å redusere angst og stressnivået til de som er til stede.

Positiv utadvendt humor: Spontane, humoristiske kommentarer eller vitser og anekdoter i hensikt å more andre. Humorstil som forsterker sosiale relasjoner og reduserer stress i gruppen.

Negativ, innadvendt humor: Å latterliggjøre seg selv for å more andre eller fortelle vitser på egen bekostning. Målet kan være å opprette relasjoner eller å unngå vanskeligheter. Denne humoren reduserer ikke angst. Det er tulle og innholdsløs humor.

Negativ utadvendt humor: Bruker sarkasme og erter og latterliggjør for å nedverdige eller manipulere andre. Satire og kynisme hører til her.

Kilder: Kirsten Flaten, dosent i spesialpedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet og forfatter av boka Pedagogikk og humor på godt og vondt.

HUMOR

er bra for barns helse

HUMORFORSKER: – Sansen for humor, spesielt den lekne innstillingen til dagliglivet, viser seg å ha god effekt på helsa vår, sier professor emeritus Sven Svebak ved Fakultet for medisin og helse ved NTNU. Foto: privat

HUMORDOKTOR:
– Humor, latter og smil bygger relasjoner og er viktig for barns psykososiale utvikling, sier overlege Stein Tyrdal ved Oslo universitetssykehus. Foto: Nina Granlund Sæther

Humor er viktig for at barna skal **lære språk, oppleve mestring og bygge selvfølelse**, mener overlege Stein Tyrdal. Dessuten er det bra for helsa.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK

Humor reduserer stress og er sunt for helsa, viser en tidligere studie fra NTNU av professor Sven Svebak.
– Humor er også et viktig pedagogisk verktøy for at barna skal lære språk, bygge selvfølelse, oppleve mestring og utvikle seg, sier overlege i albuekirurgi Stein Tyrdal ved Oslo uni-

versitetssykehus. Han er forfatter av bøkene *Humor og helse 1* og *2* og den første presidenten i *Nordisk selskap for medisinsk humor*.

HUMOR BYGGER RELASJONER

– Humor, latter og smil bygger relasjoner og er viktig for barns psykososiale utvikling. Barnet lærer hva som er akseptabelt og uakseptabelt, forteller humordoktoren. Barna vil lære at humor både premierer og straffer, som at vi ler med eller av andre. Premien er oppmerksomhet, smil og latter som frigjør lykkehormoner. Humor er også viktig for barns mestring.

– Forteller barnet deg en gåte, er det viktig at du svarer og svarer feil. Da lærer barnet at de kan noe de voksne ikke kan, og det gir en mestringsfølelse. Det

bygger selvtilitt, sier Tyrdal. Han sier humor følger barnets utvikling. Først er det morsom med lydvitser, deretter tiss-promp-bæsj-humor og så språkhumor.

HUMOR SOM VÅPEN

Barn forstår ikke ironi før de er mellom 8 og 12 år, verken selvironi, godartet ironi eller ondartet ironi.

– Små barn har ikke lært å bruke humor som et ondsinnet våpen. Når de ler av andre barn, er det brudd på forventninger og ikke fordi det er ondsinnet, påpeker humordoktoren. Han mener det er viktig at barnehageansatte legger merke til om barnet synes humoren det møter, er morsom, eller tar seg nær av den. Et barn som synes noe er morsomt, blir med i leken. Et barn som ikke forstår humoren, vil trekke seg tilbake.

– Hvis du ser at barnet ikke forstår humoren, og barnet er så stort at det kan snakke, så kan du forklare hva som er ment med humoren, sier Tyrdal.

REDUSERER STRESS

– Under et latterutbrudd vil pulsen og blodtrykket stige, og når man slutter å le, vil pulsen og blodtrykket synke til under utgangsnivået, viser studiene fra Svebak. Det er det samme som skjer når du er fysisk aktiv, forteller humordoktoren. Han holder foredrag om humorens betydning for helsa vår. Det skal ikke mye til før du får en lattergevinst.

– Med en 5 minutters latterkule tre ganger om dagen, har du fått 15 minutters trim, sier Tyrdal. Han sier det er nok å tenke på noe morsomt og smile innvendig for å redusere stress i kroppen.

– Humor er sjelens støtdemper og kroppens indre trimapparat, sier Tyrdal. Når vi ler, får vi flere lyke-hormoner i kroppen, og MR-studier viser at latter lyser opp hjernen på samme måte som musikk gjør det. Humor beskytter også, ifølge Tyrdal, mot depresjon. Sykehusklovnene bruker humor for å stimulere den friske delen til syke barn.

– Humor er en måte å nå inn til gleden på, sier humordoktoren.

ØKT LIVSGLEDE

Sansen for humor øker livslengden sammenliknet med folk som har liten sans for humor, viser en tidligere studie fra NTNU blant 55 000 nordmenn som ble fulgt i 15 år.

– Sansen for humor, spesielt den lekne innstillingen til dagliglivet, viser seg å ha god effekt på helsa vår. Det fører til mildere plager og større livsglede, sier professor emeritus Sven Svebak ved Fakultet for medisin og helse ved NTNU. Han ledet studien.

Svebak sier utviklingen av humorsansen er viktig for barnas deltakelse i sosiale fellesskap.

«Små barn har ikke lært å bruke humor som et ondsinnet våpen. Når de ler av andre barn, er det brudd på forventninger og ikke fordi det er ondsinnet.»

– Trivsel og trygghet vises i stor grad gjennom sansen for humor, enten barnet tar rollen som kilde til moro eller rollen som en god tilhører, sier Svebak. Du deler lettest humor med de du deler erfaringer med. Tvillingstudier viser at mellom 30 og 40 prosent av sansen for humor er medfødt. Svebak sier utviklingen av humorsansen er et resultat av god sosialisering.

– Er det noen former for humor vi ikke bør bruke sammen med barn?

– Barn under ti år forstår ikke ironi, fordi det er for abstrakt. Ellers er det knapt noen grenser for hva barn kan dele av humor med voksne dersom de voksne blir litt som barn selv, svarer professoren.

line@utdanningsnytt.no

Bestill annonser for 2022

Utgivelsesplan annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **26. januar** / 25. februar
- 2 **20. april** / 27. mai
- 3 **31. august** / 30. september
- 4 **2. november** / 2. desember

Visste du at
annonser hos
oss sees av
69 000 lesere?

Kontakt: Mona Jørgensrud i HS Media, mj@hsmedia.no

HVA VAR AVGJØRENDE FOR AT DU FIKK TULLE OG TØYSE I DIN OPPVEKST?

Her er svaret fra tre kjente komikere.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: PRIVAT OG NTB

KOMIKER: Nicolay Ramm hadde foreldre og besteforeldre som sang og tøyset mye i barndommen, og han husker ennå tøysete sjømannsviser.

Nicolay André Ramm (32)

komiker, skuespiller og programleder

– Jeg kommer fra en familie der det ble oppfordret til sang, lek og tøys helt fra jeg var bitte liten. Jeg hadde en bestefar som kunne bryte ut i sang helt plutselig. Dét elsket jeg. Tøysete sjømannsviser, som jeg fortsatt husker den dag i dag. Teksten sitter som spikret: *Kom ihåg lilla venn, jag glemmer ei du sa till mig. Vi skulle vara vänner på livets väg.*

Både foreldrene og besteforeldrene mine tøyset og sang mye, og jeg hermet etter alle sammen. Som barn er jo familien nesten de eneste forbildene man har, så da er det klart man tar etter dem. Pappa var en kløpper på piano. Han spilte ofte gøyale tullesanger, og jeg husker at jeg lo og fjaset rundt ham.

TØYSETE FORBILDER:

Familien til Nicolay tullet, tøyset og sang, og han ville ikke være noe dårligere selv.

KOMIKER: Jon Niklas Rønning elsket å lage show for lillesøsteren og tre gamle damer i nabolaget da han vokste opp.

JON NIKLAS OG BESTEFAR: Bestefaren inviterte Jon Niklas inn i en verden der alt var mulig. Det var trygt og veldig gøy.

Jon Niklas Rønning (41) komiker

– Jeg elsket å tulle og tøyse og få de voksne til å le. Barndommen min var rammet inn av mye popkultur og musikk. Mamma spilte hobbypiano, pappa var journalist og samlet på LP-plater. Brødrene Dal var store TV-favoritter, og etter en USA-tur skaffet pappa meg en absurd og snurrig Muppet Show-plate på originalspråket. Den sparket virkelig i gang fantasien min. Jeg elsket lekenheten, de rare stemmene og den fengende musikken. Jeg lyttet i store hodetelefoner, og platen ble gradvis mer knitrete. Pappa jobbet i avisen, mamma var hjemmевærende og hadde breiddfullt

av tid. Hun laget hytte under trappen og leste Albert Åberg, Aurora og Knerten for meg. Mamma fortalte med stor innlevelse og forskjellige stemmer. Jeg hadde få jevnaldrende i nabolaget, men tre gamle damer som nærmeste naboer: Dagmar, fru Andersen og fru Stokke. De elsket at jeg laget show for dem til kaffen og hverdags-likøren. Og jeg elsket å høre latteren deres. Etter hvert fikk jeg opptakskassetter hvor jeg kunne leke og synge inn sketsjer og innslag – alene og sammen med lillesøster og venner. På filmene fra barndommen ser jeg at det oppstår en slags glød

i øynene mine hver gang kameraet ruller. Jeg gikk i barnepark og lekte mye der, det føltes fritt – som om vi kunne leke hva vi ville. Min søster Malin kom til verden da jeg var fire, og hun ble også et godt publikum. Jeg elsket å showe for henne, danse tøysedans og lage stemmer til kosedyrene. Min bestefar dukket gjerne opp med fantasifulle, morsomme kommentarer og en invitasjon til en verden der alt var mulig. Jeg kan også huske at jeg fikk en del ale-netid. Det ga næring til å skape en egen liten fantasiverden som jeg har gjort til et levebrød siden.

PROGRAMLEDER: Else Kåss Furuseth vokste opp i en familie der de fortalte gode historier de lo av. I dag er hun en kjent programleder og komiker.

Else Kåss Furuseth (40)

komiker, skuespiller og programleder

– Jeg har en familie hvor alle til dels dyrker «det idiotiske» i hverdagen.

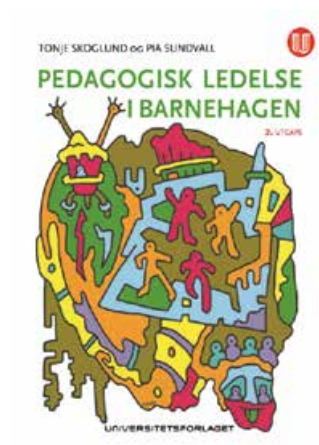
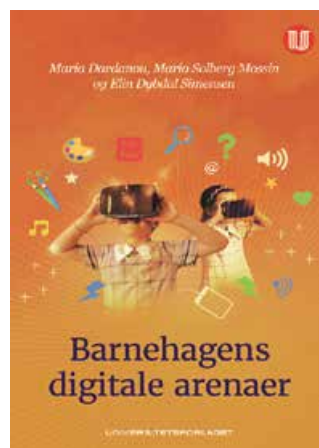
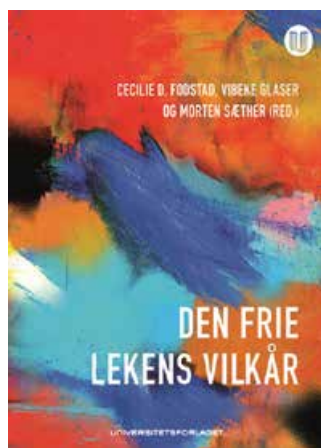
Mamma Nina, fra Solvang i Tønsberg, den fine siden – der hvor de nesten ikke bruker narkotika, fønet håret konsekvent så høyt at det krasja med taket i Saaben. Og så hadde hun mer enn én av alt, for når hun så noe hun likte, så kjøpte hun bare to–tre

av det. Derfor hadde pappa to litt trange grønne speilfløyelsblazere og to par røde sko. Hver morgen kledde mamma seg ut i den ene litt trange blazeren og stilte seg i enden av den rosa gangen i det gule huset vårt og vekket oss med Bjørn Eidsvåg-låten «Opp og gå». Det er bare mødre som danser på akkurat den måten: jogging på

LATTER OG KJÆRLIGHET: Moren Nina (t.v.), storebror Lars Kristian, lillesøster Cecilie og Else Kåss Furuseth later som de røyker.

stedet. Storebroren min sa til meg at hodet mitt var en gassballong – og at jeg alltid måtte trille sykkelen over fartsdumper for ellers ville hodet eksplodere. Jeg visste at det var tull, men hadde det vært sant, så hadde det i alle fall vært en god historie. Og hvis du forteller en god historie, så ler folk. Og latter er vel kjærlighet?

Nyheter fra Universitetsforlaget!

Du kan oppdage barn med problemer tidlig

Barnehageansatte kan **redde barn med atferdsproblemer fra å ende opp som kriminelle**, mener voldsforsker. Vær oppmerksom på disse risikofaktorene.

TEKST: MERETE SILLESEN

IKKE VENT OG SE: Administrerende direktør Kristine Amlund Hagen ved Nasjonalt utviklings-senter for barn og unge (NUBU) sier det er viktig at barnehageansatte ikke venter og ser, dersom de oppdager barn med atferdsproblemer. Foto: Moment studio

PMTO står for *Parent Management Training – The Oregon Model*, en individuell foreldreveiledning for familier med barn mellom 3 og 12 år som har alvorlige atferdsproblemer, der samhandlingen mellom foreldre og barn kjennetegnes av gjensidig negativitet over tid.

TIBiR står for *Tidlig innsats for barn i risiko* og er en korttids foreldreveiledning for familier med barn mellom 3 og 12 år som viser tegn på begynnende atferdsproblemer eller har risiko for å utvikle atferdsproblemer.

Støtte til mestring: forebyggingsprogram og hjelp til familier i krise

Les mer: nubu.no og ungsinn.no

Ansattes innsats i barnehagen kan redde barn med atferdsproblemer fra en negativ spiral som kan ende i kriminalitet, sier voldsforsker emerita Ragnhild Bjørnebekk ved Oslo Politihøgskole. Voldsforskeren sier barnas negative utvikling skjer over mange år.

– Det er ikke vanskelig å identifisere utsatte barn og sette inn gode tiltak, sier Bjørnebekk.

ULIKE RISIKOFAKTORER

Hun forklarer at de såkalte tidligstarterne er ungdom som begår grov vold og ran. De er ikke en ensartet gruppe, men de har ofte risiko- eller sårbarhetsfaktorer som gjør dem mer disponert for å utvikle atferdsproblemer. Forskeren skiller mellom indre og ytre risikofaktorer. Indre faktorer kan være manglende empati og impuls-kontroll. Ytre faktorer kan være vold, dårlig oppvekstmiljø eller få venner.

– Alt må læres, og det er ikke uvanlig at barn opp til fire års alder kan både bite, klore og slå og stjele andres leker, uten at dette karakteriseres som kriminalitet eller utviklingsforstyrrelser dersom det gradvis forsvinner, påpeker voldsforskeren.

KAN ARVE TRAUMER

– De indre risikofaktorene blir ikke nødvendigvis aktivert hvis barnet får et godt oppvekstmiljø.

Problemene oppstår først når ytre risiko-

faktorer aktiverer de indre sårbarhetsfaktorene, sier Bjørnebekk. Forskeren forteller at to til fire prosent av barn i Norge kan ha høy risiko for å få alvorlige livsløp, for å mislykkes på skole og for å debutere tidlig med røyk, alkohol og narkotika. Mange utvikler depresjon som kan føre til at de ender på sosial trygd eller med kriminalitet.

Forskning viser, ifølge Bjørnebekk, at barn kan arve traumer i tre generasjoner. Hvis foreldre eller besteforeldre har opplevd store belastninger, spesielt krig, kan barna ha en sårbarhet i seg. Denne kan bli aktivert i et miljø med mange risikofaktorer, men ikke i et optimalt oppvekstmiljø.

– Opplevelser bestemor har hatt, kan slå ut i arveegenskapene til barnebarnet, forklarer voldsforskeren.

DETTE KAN DU GJØRE

– Barnehageansatte møter store kull og følger gjerne barna over tid. Når vi vet at oppvekstmiljøet har så mye å si for å unngå negativ utvikling, er det helt avgjørende med tilrettelegging og trygge rammer i barnehagen. De barnehageansatte har også mulighet til å forklare foreldrene viktigheten av dette, sier voldsforskeren. Hun forteller at Norge ligger langt fremme i traumebasert terapi, og at det er viktig at barn som trenger terapi, får hjelp til å komme i gang. Her har barnehageansatte en stor oppgave, mener Bjørnebekk.

Barnehagen kan også kontakte barnevernet eller team for barne- og ungdomspsykiatri i kommunen, slik at de kan hjelpe familien videre.

– God struktur og rutiner er viktig både hjemme og i barnehagen. Barnehageansatte kan sette gode rammer som gir trygghet og forutsigbarhet for disse barna, sier administrerende direktør Kristine Amlund Hagen ved Nasjonalt utviklings-

Indre sårbarhetsfaktorer (nevrofysiologiske forstyrrelser)

- høy aggressivitet, tilsynelatende uten grunn
- tar ikke korreksjon fra noen
- diffus opposisjon overfor autoriteter
 - svak impulskontroll
- dårlig utviklet etisk vurdering (får ikke dårlig samvittighet)
 - lav empati
- plager og mobber dyr og mennesker

Ytre risikofaktorer

- omsorgssvikt eller uheldig oppdragermetode
 - vold i familien
- negativ påvirkning fra venner og lokalmiljøet
- Vonde opplevelser, for eksempel kan flyktninger bære med seg opplevelser som igjen kan påvirke deres barn som vokser opp i Norge.

SINTE BARN: Barn kan arve traumer i tre generasjoner, ifølge forskning. Barnehageansatte kan fange opp utsatte barn om de er klar over de ulike risikofaktorene, mener voldsforsker. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

senter for barn og unge (NUBU). Der kan barn og unge med atferdsproblemer og deres foreldre få hjelp og behandling.

– Men unngå en vente-og-se-tilnærming eller å tro at problemer forsvinner av seg selv, sier Hagen.

EFFEKT AV BEHANDLING

Hagen påpeker at det er viktig at barnet og familien får riktig behandling så tidlig som mulig. Det kan for eksempel være foreldreveiledningen PMTO, lavterskeltilbudet TIBiR (*Tidlig innsats for barn i risiko*) eller forebyggingsprogrammet *Støtte til mestring*. Disse tilbudene er rettet mot familier med

barn som enten allerede har utviklet til dels store problemer med sinne, utagering og andre sosiale og følelsesmessige problemer eller står i fare for å utvikle slike vansker.

– Det er i spillet mellom barnas egenskaper og forhold i omgivelsene at problemer og vansker utvikler seg. Derfor velger vi å endre omgivelsene for barna, slik at de blir møtt på måter som fremmer kompetanse, mestring og læring og hemmer aggresjon og konflikt. Våre metoder har vist relativt gode effekter i vitenskapelige evalueringer, både i Norge og internasjonalt, sier Hagen.

ramesil@hotmail.com

VIKTIG JOBB: – Ansattes innsats i barnehagen kan redde barn med atferdsproblemer fra en negativ spiral som kan ende i kriminalitet, sier voldsforsker emerita Ragnhild Bjørnebekk ved Oslo Politihøgskole. Foto: Eddy Grønset

Mitt barnehageminne

TV-KJENDIS: Få ville trodd at sportsanker og deltaker i *Skal vi danse* Siri Nilminie Avlesen-Østli på TV2 var introvert som barn.

LYKKELIG BARNDOM: Siri Nilminie Avlesen-Østli var ei glad barnehagejente. I barneparken trivdes hun ikke, men i Hempa barnehage på Hamar opplevde hun trygghet og vennskap.

**Siri Nilminie
Avlesen-Østli (37)**

sportsanker i TV 2 og tidligere deltaker i *Kompani Lauritzen* og *Skal vi danse*

Fra: Sri Lanka og Hamar

Bor i: Oslo

Familie: gift med Erik og mamma til Thea og Victor

Aktuell med: *Skal vi danse* på TV 2

– Jeg følte at jeg BETØD NOE I FELLESSKAPET

Sportsanker i TV 2 Siri Nilminie Avlesen-Østli var introvert som liten, men **i barnehagen opplevde hun at alle barna hadde sin plass i fellesskapet.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO

De beste minnene fra barnehagen er alle samlingsstundene. Det var så deilig å leve seg inn i en verden fylt av fantasi, skuespill og sang. De voksne laget små skuespill for oss – og noen ganger var vi barna med og spilte vi også, sier Siri Nilminie Avlesen-Østli (37), kjent fra TV2-sporten og som en av deltakerne i *Kompani Lauritsen* og *Skal vi danse*.

HJEMLENGSEL

Siri gikk først i en barnepark. Hun begynte i parken som tre-åring, da foreldrene adopterte lillebroren fra Sri Lanka. Moren syntes det var på tide at Siri begynte å sosialisere seg. Men Siri fant ikke helt plassen sin i barneparken og minnes at hun lengtet hjem til moren.

– Jeg fikk ikke så mange venner – og hadde mer lyst til å dra hjem enn å være i parken, sier hun.

De to siste årene før skolestart gikk Siri i Hempa barnehage på Hamar. Her stortrivdes hun.

– Dette var midt i blinken for meg. Jeg fikk gode venner og stortrivdes i baserommet med tjukkas og ribbevegger. Jeg likte å leke, turne og være fysisk aktiv, sier Siri.

TRYGGHET OG RESPEKT

Siri minnes at det gikk mange ulike barn i Hempa barnehage. Den lille jenta opplevde at alle fant sin plass, også hun selv.

– Alle barna betød noe i fellesskapet. Jeg kjente på kjærlighet og trygghet i barnehagen. Det var rutiner og gode rammer. Vi lærte å vise respekt for andre og folkeskikk, som å takke for maten, forteller Siri.

Sissel og Solvor som jobbet i Hempa barnehage, var omsorgsfulle og trygge voksenpersoner, slik Siri husker dem. Hun følte seg sett av dem – og det var trygt å si ifra om det var noe.

Bursdager i barnehagen har Siri også gode minner fra.

– Bursdagsbarna fikk velge mellom gelé, boller og vafler, minnes hun.

Siri husker at hun valgte vafler den ene bursdagen i alle fall. Det eneste minuset Siri kan komme på ved barnehagen, er at hun måtte være ute i regnet.

– Vi var mye ute i barnehagen, og det likte jeg godt. Men ikke når det regnet, sier hun lattermildt.

FRA INTROVERT TIL EKSTROVERT

Siris barndom var rolig uten for mye stress og lange dager i barnehagen.

– Jeg gikk i barnehagen mandag og tirsdag, samt annenhver onsdag. Dagene var rolige, fylt med vennskap og lek.

Jeg hadde ikke så mange venner før jeg startet i barnehagen, men der fikk jeg gode vennskap, sier hun.

Siris mamma, Gunn Avlesen, sier til Første steg at Siri var ganske introvert som barn, og at det ekstroverte har kommet med tiden. Det at Siri endte opp med å bli en profilert TV-personlighet, har kanskje overrasket de ansatte i barnehagen, Sissel og Solvor, litt.

– De har sendt meldinger til mamma og sagt at det er gøy å se meg på TV. Det er veldig koselig, sier Siri.

Moren sier at hun aldri har vært nervøs for om datteren ville klare seg på egne ben. Siri har det i seg, ifølge Gunn.

– Jeg vet ikke hvor det kommer fra. Siden Siri er adoptert, har hun en arv vi ikke kjenner så godt til, men hun har alltid hatt stå-på-vilje, og som liten lot vi henne prøve ut nye ting, sier moren, tydelig stolt over datteren.

BARNA BLIR SETT

For sine egne barn, Thea og Victor, har Siri og mannen Erik valgt en barnehage med ansatte som ser barna.

– Barn er små mennesker, og de er så ulike. En god barnehage, i mine øyne, har ansatte som ser barna og den enkeltes behov. I barnehagen vår setter de voksne seg ned på kne og møter barna i deres høyde. Det er fint. Omsorg og trygghet er viktig, sier Siri.

godkommunikasjon@gmail.com

«Alle barna betød noe i fellesskapet. Jeg kjente på kjærlighet og trygghet i barnehagen.»

De startet plastfri barnehage i Kambodsja

BOR I UTLANDET: Norske Katrine Solhaug driver barnehage og bor i Kambodsja med mannen Simen Julner og barna Eline (3) og Emilie (1). Her er de foran et av verdens sju underverker, Angkor Wat, som normalt har fem millioner besøkende årlig. – Det er helt spesielt å få tatt et bilde her uten folk, slik det var da landet var i total lockdown på grunn av koronapandemien, forteller Katrine.

Kambodsja

- grenser til Thailand, Laos og Vietnam
- har 16 millioner innbyggere
- har demokratisk styre, men er likevel ett av verdens mest korrupte land
- har meget lavt utdanningsnivå

Kilde: Katrine Solhaug

Da det norske paret Katrine og Simen ikke fikk barnehageplass til yngstejenta Emilie (1) i Kambodsja, startet de like godt en egen barnehage.

TEKST: MERETE SILLESEN OG LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: REGIS BINARD OG PRIVAT

For 13 år siden flyttet Katrine Solhaug (41) og ektemannen Simen Julner (37) til Kambodsja. Sammen driver de det lille hotellet Babel Guesthouse i byen Siem Reap, som er mest kjent for verdens sjuende underverk, Angkor Wat. Begge barna, Eline (3) og Emilie (1), startet i den private, britiske barnehagen Treehouse. Under pandemien ble barnehagen stengt, og da den åpnet igjen, fikk bare Eline tilbud om plass.

– Til vår store fortvilelse var det ikke noe tilbud til Emilie. De fleste av våre ansatte sto også uten barnehage. Dermed ble løsningen å skape vår egen barnehage, forteller Katrine.

ETABLERTE SMÅBARNSAVDELING

Barnehagen Treehouse, der eldstejenta

HAR MANGE ANSATTE: Norske Katrine Solhaug og mannen Simen Julner sammen med barna sine, Eline (3) og Emilie (1), og ansatte på Babel Guesthouse og barnehagen Busy Bees, som de driver i Kambodsja. Her er de på tur til et av verdens underverker, Angkor Wat, som normalt er fullt av turister, men var helt tomt under pandemien.

DRIVER HOTELL: Norske Katrine Solhaug og mannen Simen Julner skulle bare bo i Kambodsja i et år, men har vært her i 13 og har fått barna Eline (3) og Emilie (1) her.

KLATRESTATIV: Eline (3) sitter på en klatrepymade de kaller pikler triangle. Den har de laget selv av bambus fra den gamle bambusrestauranten de også driver.

**«TIL VÅR STORE
FORTVILELSE VAR DET
IKKE NOE TILBUD TIL
EMILIE. DE FLESTE AV VÅRE
ANSATTE STO OGSÅ
UTEN BARNEHAGE.»**

Eline (3) gikk, trengte et sted for de minste under to år. Katrine og Simen inngikk derfor et samarbeid med dem og etablerte småbarnsavdelingen Busy Bees. Barnehagen følger britisk læreplan, inspirert av Montessori-pedagogikken.

Katrine er utdannet sosionom fra Norge med fordypning i internasjonalt sosialt samarbeid. Hun har studert flerkulturell pedagogikk i Nicaragua og markedsøkonomi i Mexico. Hun har jobbet som reiseleder og hotellsjef og har erfaring fra folkehøgskoler i Norge. Katrine har også jobbet med mennesker med funksjonshemninger i Malawi. Hun har bodd i 7 land og reist i over 50.

– Jeg elsker å reise og møte nye kulturer og har valgt studier der jeg får mer ut av studiene ved å bo et annet sted på kloden, forteller Katrine. Mannen Simen traff hun da de begge studerte markedsøkonomi i Mexico. Han er økonomiansvarlig på hotellet, men som hotelleiere har han og Katrine ansvar for alt fra å booke gjester og drive markedsføring til å fikse aircondition og gjøre hagearbeid. De har 12 ansatte og 16 tuk-tuk-sjåfører. Sjåførene tar gjestene med på turer som hotellet tilbyr, og bedriften er derfor like mye en turoperatør.

BLE VÆRENDE I 13 ÅR

– Jeg lurte Simen med til Kambodsja. Vi skulle bare drive hotell i et år, men ble hodestups forelsket i landet, folkene og kulturen. For første gang etter å ha reist utrolig mange steder, følte jeg at her vil jeg bo. Men vi hadde ingen anelse om at vi skulle bli i 13 år, smiler Katrine. De tenker å bli boende til barna kommer litt opp i skolealder. Da vil de hjem til Norge for å få mer stabilitet og kontinuitet enn hva som ofte tilbys på skoler i Kambodsja.

– Mange i Kambodsja bor her fra tre måneder til to år på korte oppdrag eller et eventyr for livet. Så forsvinner de til

sine hjemland. Det samme med lærerne, forteller Katrine.

BARNA LÆRER FLERE SPRÅK

Seks barn i alderen ni måneder til to år går i barnehagen Busy Bees hver ukedag mellom 08.30 og 11.30. Norske Emilie (1) går sammen med en britisk, en japansk og en kambodsjansk jente i tillegg til en gutt som er halvt kambodsjansk og halvt canadier og en gutt som er halvt amerikansk og halvt fransk. Storesøster Emilie (3) får full dag i barnehagen Treehouse, som er for barn over 2 år. Eline snakker engelsk i barnehagen. Sammen med foreldrene snakker hun en blanding av mammas stavangerdialekt og pappas oslomål, ispedd noen engelske glosere. Hun snakker engelsk når hun leker med barna hjemme, selv om de fleste snakker khmer tilbake. Eline kan si enkle ting, som at hun er sulten, på khmer. Emilie er for liten til å snakke noe særlig ennå, men foreldrene

INGEN PLASTLEKER: Katrine har kjøpt skatter til barnehagen i en japansk bruktbuikk i byen. Teppene, de flettede kurvene, rattan-hyllene, lampene, bambusgardinstangen og bambusbuen er fra en lokal leverandør. Bamsene er fra en venn i Australia, og Katrine har malt veggmaleriene.

**Treehouse
barnehage**

- Treehouse er en privat barnehage fra 2013 som eies av et britisk par.
- Avdelingen Busy Bees, bygget i 2020, eies av Katrine Solhaug og Simen Julner.
- Den følger britisk læreplan, inspirert av Montessori-pedagogikken.
- Den har fire ansatte og barn fra ni måneder til fem år.

siemreaptreehouse.com

Kilde: Katrine Solhaug

STRIKKELEKER: Eline (3) sammen med bestevennen og nabogutten. De strikkede ballene og kurvene i regnbuens farger og skilpaddene har barnehagen kjøpt av Cambodia Knits – som gir arbeid til underprivilegerte lokale fra landsbygda. Isbjørnen har Eline fått fra tanten sin i Norge.

regner med at hun vil ha samme språkutvikling som storesøsteren.

ALDRI BODD I NORGE

– Våre barn har aldri bodd i Norge, bare vært på besøk der. De har selvsagt ingen formening om hvordan det ville være å gå i en norsk barnehage, sier Katrine. Når barna i Busy Bees er ferdig i barnehagen hver formiddag, får barna til de hotellansatte og nabobarn lov til leke der. Katrine forteller at selv om ettermiddagsleken er et gratis og ikke organisert tilbud, har de i hvert fall én voksen til stede. For det meste er det

NATURLIGE MATERIALER: Lekene er inspirert av Montessori og tanken om hva kan du lage av dette? De er kjøpt i en lokal japansk bruktbutikk, og noe er kjøpt av folk som skal flytte hjem igjen. Her er steiner og blader.

LEKEHYTTE: Denne kafeen er laget av bambus og trematerialer og en populær lekeplass for barna.

to der og passer på, vanligvis kokkene og vaskedamene.

– Vi tilbyr denne muligheten til våre ansatte og naboer, fordi vi vet hvor tøft det er ikke å ha noe tilbud til barna sine, forteller Katrine.

ANSATTE TO KOKKER

De to ansatte som nå jobber med de minste barnehagebarna i Busy Bees, er vanligvis kokker på Babel Guesthouse. De er fra landsbygda og kan tenke seg å fortsette å jobbe i barnehagen dersom turistene ikke kommer tilbake og gjestehuset må sten-

FØRSTE GANG: Barna i nabolaget som ikke går i barnehagen, får lov å komme å leke etter stengt tid. Dette er første gang denne jenta bygger med klosser. Hennes hverdag er å sitte på morens tralle og selge frukt hele dagen.

Barnehager i Kambodsja

- Barnehager er ikke vanlig. Det finnes noen private i Siem Reap: én britisk, én fransk og én Montessori.
- Det forventes at mødrene er hjemme med barna til skolestart.
- Det er få barn som fullfører grunnskolen.
- Det er vanlig at jenter blir tatt ut i tredje klasse for å jobbe hjemme eller på risåkeren.
- Det finnes ikke tall på antallet barn som går i barnehage.
- Mange utlendinger bor i Kambodsja en kort periode.

Kilde: Katrine Solhaug

ges. De har fått opplæring av de ansatte i Trehouse barnehage.

– Opplæringen var veldig gøy. Vi lærte å synge sanger sammen med barna og bruker det spesielt når de er urolige. Dessuten fikk vi masse tips til kreative aktiviteter tilpasset alderen, sier Sopha Sem (32), som selv har to skolebarn.

– Vi lærte mye nyttig av pedagogene fra Treehouse, legger Surann Euon (25) til. Hun har erfaring med å passe brorens sønn.

BYGG I BAMBUS

– Vi er svært opptatt av miljøet og har i

UTFORSKER: Emilie (1) og Ming på klatrepyramiden de kaller pikler triangle. Den kan barna klatre i og utforske fra de er seks måneder til fem år.

årevis jobbet mot plastforurensning, fordi vi hver morgen får plastforurensningen i fleisen. Det flyter over alt. Det ble naturlig at vår egen barnehage ble plastfri, forteller Katrine. De utdanner lokale folk om hvor skadelig plastforurensning er, holder foredrag om temaet og arrangerer søppelplukking. De sponser landets eneste firma som resirkulerer hard plast.

– Her finnes ikke resirkuleringssystemer og søppeltømming som i Norge. Det er viktig for oss å bidra til en mer bærekraftig utvikling, sier Katrine. De er også opptatt av ansvarlig turisme og tilbyr de ansatte høyere

«DET ER VIKTIG FOR OSS Å BIDRA TIL EN MER BÆREKRAFTIG UTVIKLING.»

Barnehager i utlandet Kambodsja

TRELEKER: Eline og bestevenninen Melissa finner ut hva de kan bruke materialene til.

utdanning, helseforsikring og gode arbeidsforhold. Det er ikke vanlig i landet. Da alt ble stengt på grunn av koronapandemien, hjalp de ansatte Katrine og mannen å bygge barnehagen. De lagde et uteområde i bambus

LAGD AV BAMBUS: Kjøkkenet fylles med ulike leker, blader, steiner og ting fra naturen, slik at barna får være kreative og lage ting på egne premisser.

og tre, og brukte materialene fra den gamle restauranten på Babel Guesthouse.

TRELEKER OG GJENBRUK

Det driftige paret støtter lokale produsenter i valg av leker til barnehagen. Katrine har samlet på treleker, og hun finner de utroligste skatter i en japansk brukthandel i byen.

– Jeg er inspirert av montessoripedagogikken og liker å bruke naturen i lek. Det ser jeg at barna også gjør. Det er fantastisk å være med på dette, og gøy å se hvor godt barn blir aktivisert uten plastleker, sier Katrine.

– De samarbeider allerede bra, og samspill tror jeg er noe av det viktigste barn kan lære i barnehagen. Uansett hvor i verden den er.

ramesil@hotmail.com

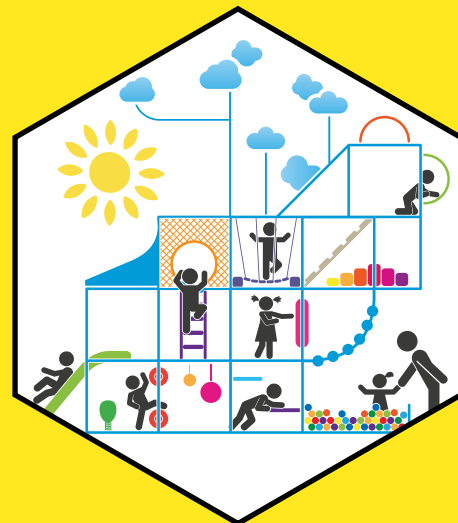
ANNONSE

Høgskulen
på Vestlandet

BluPodden

- ein podcast for deg som er
interessert i barnehagen

PODCASTEN ER LAGA AV BARNEHAGELÆRERUTDANNINGA
VED HØGSKULEN PÅ VESTLANDET

Mer kunnskap gjør barnehageansatte flinkere til å avdekke vold og overgrep

De ansatte blir **tryggere på hva de skal se etter, og drøfter flere saker med barnevernet**, forteller daglig leder Silje Alvheim i Valle Hovin idrettsbarnehage.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK

Det siste året har ansatte i 280 barnehager i Norge fått mer kunnskap om vold og overgrep mot barn gjennom pilotprosjektet Stine Sofie Barnehagepakke. I Bodø kommune, der alle barnehagene deltok, er antallet bekymringsmeldinger til barnevernet tredoblet. Tre fjerdedeler gjelder vold og overgrep mot barn. De ansatte er blitt tryggere, samarbeidet med foreldrene bedre, og barnevernet sier meldingene er bedre dokumentert, ifølge evalueringsrapporten.

– Vi skal være forsiktig med å gi all æren til barnehagepakken, men vi tror det har en sammenheng, sier pedagog og fagrådgiver Ole-Morten G. Mouridsen i Stine Sofies Stiftelse.

LOV Å VÆRE USIKKER

88 prosent av deltakerne opplever i stor eller svært stor grad at programmet har gitt dem økt kompetanse til å handle når de er bekymret for et barn.

– Vi merker at det er lettere for de ansatte å ta kontakt med pedagogisk leder for å drøfte når de er usikre på om et barn har det bra hjemme. Det er lettere å vite hva vi skal se etter, og det er enklere å være usikker. Vi drøfter flere saker med barnevernet enn før, sier daglig leder Silje Alvheim i Valle Hovin idrettsbarnehage. Hun sier barnehagepakken hjelper dem med å sette ting i system, gir ansatte økt kunnskap og bidrar til å skape en kultur for å snakke om vold og overgrep.

– Ønsket er å skape et miljø der barna er så trygge at de

STINE SOFIE BARNEHAGEPAKKE

- Det er et opplæringsprogram med tre heldagssamlinger. En styrer og en ansatt deltar sammen.
- 280 barnehager fra Oslo, Viken, Agder, Asker og Bodø har deltatt. Fra høsten 2021 deltar 325 nye barnehager.
- Du lærer handlingskompetanse, som består av fem tema: kunnskap, personlige faktorer, tro på systemet, organisasjonskultur og barnesyn.
- Pakken er utviklet i samarbeid med FHI, Bufdir, NKVTS, Redd Barna, Landsforeningen for barnevernsbarn og PBL.

www.stinesofiestiftelse.no/hva-vi-gjør/stine-sofie-barnehagepakke

FÅR OPPLÆRING: – Vi drøfter flere saker med barnevernet enn før, og de ansatte er tryggere på hva de skal se etter, sier daglig leder Silje Alvheim (t.h.), barnehagelærer Lars Hansen og pedagogisk medarbeider Ina Gustafsson i Valle Hovin idrettsbarnehage. Foto: Line Fredheim Storvik

delar hemmeligheter som er vanskelige, og der ansatte har nok kunnskap til å tørre å avdekke overgrep, sier Alvheim.

– Opplæringen åpner øynene for at vi må tenke at vold og overgrep kan skje, sier pedagogisk medarbeider Ina Gustafsson. Barnehagelærer Lars Hansen sier det er viktig at alle ansatte får samme kunnskap, slik at de kan fange opp ting barna gjør eller forteller.

OMTANKE, IKKE MISTANKE

– Målet med barnehagepakken er å styrke de ansattes handlingskompetanse for å avdekke og forebygge vold og overgrep mot barn, sier Mouridsen. Ytterligere 325 barnehager skal delta i programmet denne høsten. Neste år starter stiftelsen et forskningsprosjekt som skal undersøke effekten av opplæringen.

– Tanken bak opplæringen er omtanke for barn og ikke mistanke mot foreldre. Hvis vi er i tvil, skal vi ta følelsen på alvor, men vi skal ikke melde fra til barnevernet over en lav sko, påpeker han. 1 av 20 barn under 16 år har opplevd seksuelle overgrep. 1 av 10 har opplevd fysisk vold gjentatte ganger i oppveksten, ifølge Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

– Frykten for å ta feil er veldig sterk. Den skal være der, for vi skal ikke melde unødige, men den skal ikke være til hinder for å gi barn nødvendig hjelp, sier Mouridsen.

line@utdanningsnytt.no

Sand for sansene

Er barn i samtale rundt en kasse med sanseforlokkede sand, blir det tydelig at veien til språk, lek og læring også kan gå via fingrene.

En lav kasse med sand og figurer kan være en nydelig invitasjon til samtale og lek med en liten gruppe barn ved et bord. Ønsker du å tilby den ved bordet inne, kan du kjøpe lekesand og terapisand godkjent for innebruk hos de fleste leverandører som selger materiell til barnehager. Hvis du vil ta med deg en samtalekasse til et bord ute, kan du bruke vasket og tørket, finkornet sandkassesand eller hente i naturen. Forbered den ved å sile og la den ligge en stund i varmt grønnsåpevann. Hell vannet av og tørk sanden på plate i ovnen på 100°.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård studentbarnehage i Bergen. Hun gir deg inspirasjon til å lage og tilby naturlig, estetisk og miljøvennlig lekemateriell.

En kasse med godkjent lekesand egner seg svært godt på et spesialpedagogisk rom eller grupperom. Der skal det være materialer som får samtalen til å flyte godt mellom voksne og barn. Ha gjerne tilgjengelig figurer innenfor ulike tema som du og barna kan bruke i kombinasjon med sanden. Snakk med barna om at de må leke med hendene i kassen og holde sanden der så godt som mulig. Bruk kost og feiebrett etterpå eller legg et teppe under kassen som dere kan riste. Ønsker du mer inspirasjon og bilder av innendørs lek med sand, gjør et nettsøk på «sandtray play therapy».

En flate med sand kan bli et fantastisk lerret. Tilby den i kasser, eller brett med kant og inviter til å lage sand-kunst. Sammen med kongler, korte pinner, steiner, skjell og andre naturmaterialer kan barna trylle fram vakre mønstre og bilder. Fotografer gjerne den forgjengelige kunsten og lag en billedvegg eller et kunstalbum.

Tørr sand er spennende å tegne og skrive i. Legg et tynt lag med sand på et gjennomsiktig Brett og plasser det på lysbordet. La samtalen flyte mens fingrene tegner landskap, dyr, bokstaver og ord.

Ekstratipset!

Lag formbar sand

Formbar sand lokker fram kreativiteten og gir et hint av sommer og strand – selv midt på vinteren. Du kan kjøpe «kinetisk sand» eller lage en bærekraftig variant selv. Oppskrift: 2 kopper finkornet, vasket og tørket sand, 1 kopp maisenna og ca. en halv kopp rapsolje. (Ta i litt og litt til ønsket konsistens.) Kanskje får barna lyst til å forme sandslott eller vulkaner til dinosaurene? Den bærekraftige varianten kan oppbevares i plast i kjøleskap en ukes tid og komposteres etter bruk.

Humor som demokratisk verktøy

Humor er en viktig måte for barn å gjøre seg hørt og forstått på i barnehagen.

Formålsparagrafen i barnehageloven sier at «Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering» (Barnehageloven, 2005, § 1). For å kunne fremme demokrati og ytringsfrihet er det viktig å være klar over de ulike måtene barna uttrykker seg på. Denne artikkelen har til hensikt å vise eksempler på barns bruk av humor som demokratisk verktøy og hvordan ansatte i barnehagen kan forholde seg til dette. Artikkelen er basert på deler av datamaterialet i masteroppgaven *Hva er det som er så morsomt? – En etnografisk studie om barns møte med – og opplevelse av – humor i barnehagen* (Jensen, 2020).

VIKTIG Å VERDSETTE HUMOR

Barnehageloven og barnekonvensjonen legger føringer for barn og demokratiutøvelse som er relevant for arbeidet med demokrati i barnehagen. Hvis ikke kan vi ende opp med å gjøre det motsatte – å diskriminere barna som uttrykker seg på ulike måter. Barnekonvensjonen, som er ratifisert i Norge, sier at vi skal garantere at barn har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter (Barnekonvensjonen, 1989). Videre utdypes ytringsfriheten og ytringsrommet til å være mer enn bare verbale, men også «i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge» (Barnekonvensjonen, 1989). Dette vil også kunne inkludere humor, og det er noe av grunnen til at det er viktig at vi forstår og verdsetter denne uttrykksformen.

UTVALG OG METODE

Datamaterialet som artikkelen bygger på, tar utgangspunkt i 6 barneskolebarn fra en klasse på 2. trinn og 17 barnehagebarn fra to 3-til-6-års-avdelinger i to forskjellige

barnehager. Hovedvekten av observasjonene foregikk i to barnehager med til sammen seks ukers feltarbeid. Studiens datainnsamlingsmetoder bygger på medforskende intervju med barn på 2. trinn og improviserte intervju med 17 barn i grupper på to.

HUMORBEGREPET

Aristoteles skal ha sagt at et barn ikke blir til et menneske før det ler (Bakhtin, 1984, s. 69). Det bygger på en forståelse av latter, og dermed humor, som en essensiell del av å være menneske – å eksistere. Det finnes ingen universell definisjon på hva humor er, noe som gjør at det finnes en rekke ulike definisjoner av dette fenomenet. Humor kan ofte knyttes opp til tull og tøys og produksjonen av latter (Kibsgaard, 2019, s. 20) eller en situasjon som får oss til å le (Søbstad, 2006, s. 46). De omtaler begge det som kan anses som en del av humorens ingredienser. Humor kan være en tilstand som man går inn i, eller en reaksjon som oppstår. Det kan også være noe som ligger latent i luften og bare venter på å bli oppdaget (Jensen, 2020, s. 9). Humor er dermed både en tilstand barn går inn og ut av, og en del av barnehagens mandat. Rammeplanen nevner humor to ganger og knytter det til at barnehagen skal ha en «... atmosfære preget av humor ...» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19), og at personalet i barnehagen skal sikre at alle barn får oppleve humor gjennom lek (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Rammeplanen kan derfor vise til humor som en viktig del av barnehagens mandat.

BARNES BRUK AV HUMOR

I studien min er det gjennomført en rekke transkripsjoner som viser til utallige måter barna utøver humoren sin på. I denne artikkelen vil vi konsentrere oss om to eksempler. Det første eksempelet vil ta for seg hvordan barn bruker humor for å motsette seg rutiner og regler i barnehagen (Jensen, 2020, s. 48–50), altså en form for ytringsfrihet i demokratiets verktøykasse. Det siste eksempelet viser hvordan barn kan bruke humor som en måte å sabotere på, som også kan ses

” Humor bør på samme måte som leken bli tatt på alvor.

DEMOKRATISKE VERKTØY: Barn bruker humor for å motsette seg rutiner og regler i barnehagen eller for å sabotere noe, viser en studie av Petter Ruenes Jensen. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

på som en form for motstand (Jensen, 2020, s. 49). Barne-navnene som brukes, er anonymiserte og ikke barnas ekte navn.

HUMOR SOM MOTSTAND

Det var ryddetid, og Tellef fikk beskjed om å rydde. Han snudde seg fra leken, smilte bredt og sa kort «Nei» og snudde seg tilbake til leken ...

Det var samling, og mens de fleste barna satt stille og fulgte med på den som holdt samlingen, bestemte Jakob seg for at han skulle løpe rundt og lage flirelyder og grimaser. Det endte med at Jakob ble tatt ut av samlingsstunden og lo mens han ble tatt ut.

Disse to hverdagssnuttene kan begge være eksempler på hvordan barn aktivt bruker humorelementer i sin opposisjon. Fellesnevneren virker å være at barna er klar over at det de gjør er galt, men opplever en glede over å opponere mot det. Det kan være på grunn av at barnet ikke ønsker å delta i aktiviteten, eller kanskje for å teste grensene? Hvis vi skal finne paralleller til «voksenverdenen» kan vi se til Karakayali & Yaka (2016, s. 210–212) sin studie av humorens betydning i opprøret i Tyrkia. Dette viser hvordan humor brukes som et virkemiddel mot en sterkere part. I barnehagen er det de ansatte som er den sterkere part. Som demokratisk verktøy handler det om å se bak Jakobs handlinger og hvilke signaler han sender som motstand til samlingen gjennom bruk av det verktøyet han mestrer best – humor.

HUMOR SOM «SABOTASJE»

I ett av intervjuene mine spør jeg hva barna synes er gøy å gjøre i barnehagen. Jeg spør dem etter at jeg har observert og har vært i samspill med barna i ulike humoristiske settinger, og de har fått vist hva de ler av og synes er gøy. Når jeg likevel stiller dette spørsmålet, får jeg alt annet enn klare svar: «Det husker jeg ikke. Ingenting. Jeg bæsjer på mamma og pappa! Jeg bæsjer på deg! Det er gøy å spise busemenn!»

De fleste intervjuene ble gjennomført i par, og duoene koblet seg raskt sammen hvis en av dem begynte med humoruttrykk. I tillegg til verbale svar, valgte også noen å svare med rap eller ved å late som om de skulle fise på meg. Jeg opplevde det aldri som negativt at noen barn brukte disse strategiene på meg, men jeg ser på det som en form for sabotasje, eller *tullifisering*.

TULLIFISERING

«Tullifisering er en form for sabotering, men i en humor-kontekst, der utfallet er at man bruker humor for å hindre at den andre personen oppnår målet sitt» (Jensen, 2020, s. 48). Barna viste tydelig at dette var de ikke interessert i, eller at de ikke forsto måten jeg stilte spørsmålene på, og viste det ved å gjøre det til noe morsomt. Det kan også være en måte

for barna å være en samlet front på mot noe de opplever som uinteressant eller er uenige i. Å være obs på barns tullifisering kan hjelpe ansatte å forstå bedre – og møte barna på deres tanker og meninger.

HVORDAN FORHOLDE OSS TIL HUMOR?

Hvordan kan vi forholde oss til humor som et demokratisk verktøy? Det studien peker på, er at barna i stor grad er prisgitt de ansattes holdninger til humor (Jensen, 2020, s. 62, 70), og de ansatte vil derfor kunne være premissleverandører for hvordan barnas humorkultur kan utøves i barnehagen. «Humorens vesen er et opprørsk vesen, og selv om ansatte setter klare regler og grenser, vil det alltid være noen som utfordrer disse» (Jensen, 2020, s. 70). Denne opprørskheten er viktig og kan være med å gi barna et demokratisk spillerom. Lek blir ofte dratt fram som en svært sentral del av barns livsverden. Som artikkelen viser til, er humor en sentral del av barns måter å delta aktivt i sin hverdag på.

Humor bør derfor, på samme måte som leken, bli tatt på alvor.

HUMOR ER SERIØS

For mange vil det kunne handle om at vi skal være obs på å verdsette humoren, selv om vi ikke alltid kan godta den. Humor er i aller største grad seriøst, i den grad at det har betydning for barna som utøver den, og derfor bør det også være noe barnehageansatte er opptatt av. Det vil også være viktig for barnehageansatte å ha refleksjoner rundt humor og humoruttrykk på avdelingsmøter, for å finne ut hva slags humorspillerom man gir på sin avdeling. Hvilke «briller» bruker vi for å vurdere humoruttrykkene til barna? Hva tenker vi om barns humorutøvelse? Ja, det kan være svært repeterende og «dårlig», men målet må være at ansatte i barnehagen forstår og verdsetter denne humoren. Humoren er på mange måter livsgnist i barna, i godt selskap med leken.

Litteratur

- BAKHITIN, M. (1984). *Rabelais and his world*. Bloomington: Indiana University Press
- BARNEHAGELOVEN. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/s1>
- JENSEN, P.R. (2020). *Hva er det som er så morsomt – En etnografisk studie om barns møte med – og opplevelse av – humor i barnehagen* (masteroppgave). Universitetet i Agder, Kristiansand. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.22634.85448>
- KARAKAYALI, S. & YAKA, Ö. (2016). Humor, Revolt, and Subjectivity. I Oberprantacher, A. & Siclodi, A. (red.), *Subjectivation in Political Theory and Contemporary Practices* (s. 203–218). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-51659-6_11
- KIBSGAARD, S. (2019). *Tull og tøys på ramme alvor: I barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- BARNEKONVENSJONEN. (1989). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- SØBSTAD, F. (2006). *Glede og humor i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

Hvilke «briller»
bruker vi for å
vurdere humor-
uttrykkene
til barna?

Naturlek betyr mye for barn

Gjennom utforskning og lek i naturen, utvikler barn en forståelse av hvem de er, hva de kan klare, og hvordan de løser problemer.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: PRIVAT

Det viser en ny doktorgrad av høyskolelektor Jostein Rønning Sanderud fra høyskolen på Vestlandet. Han har undersøkt hva naturlek betyr for hvordan barn skaper mening, gjennom å studere samspillet mellom barn og naturelementer.

– Å leke i – og med – naturen kan gi barna erfaring som hjelper dem til å forstå både seg selv og verden rundt, sier Sanderud.

HVA KAN JEG KLARE?

– Når barn balanserer på en tre-stokk dekket av is, kan de erfare hva å balansere er: å være i balanse eller ubalanse. De kan gjøre seg erfaringer om is og friksjon – og om hvordan de kan forholde seg til kalde og glatte omgivelser. De finner svar på spørsmål som *hva kan jeg greie?* og *hvilke muligheter ligger i omgivelsene?*, sier Sanderud.

Han erfarer at nysgjerrighet og undring kan være en vel så viktig drivkraft i utelek som for eksempel spenning knyttet til fysisk fare.

– Barn vet mye om hva de kan klare, samtidig som de gjerne utfordrer grensene, sier han.

NYE LEKEMULIGHETER

Både de fysiske omgivelsene og lekemulighetene barna erfarer og «leser», forandres som følge av lek og værvariasjoner.

– Hvis det snør mye, vil det først gå sakte å ake før hastigheten øker når snøen blir mer kompakt der barna har akt. Slik bidrar barnas lek til å forme omgivelsene og mulighetene for lek. Dagen etter kan snøen regne bort, og lekeplassen blir noe annet enn hva barna forlot dagen

før. Det gjør at det hele tiden kan oppstå nye lekemuligheter, sier Sanderud.

Han er opptatt av at barn må få tid og rom til å utforske og leke, for å utvikle en forståelse av hvem de er, hva de kan klare, og hvordan de løser problemer.

– Dagens kunnskap er dominert av forståelsen for at barn er tiltrukket av risiko i fysisk lek – og av studier om fysisk aktivitet og helse. Sanderud bidrar til ny kunnskap om barns nysgjerrighet i naturen. Vi trenger kunnskap om hva barn gjør ute i den norske barnehagen, knyttet til dannelsesperspektivet, slik at vi kan utvide grunnlaget for rammeplanen, sier Elin E. Ødegård, professor og senterleder ved BARNkunne - senter for barnehageforskning.

JOSTEIN RØNNING SANDERUD (36)

Høgskulen på Vestlandet, campus Sogndal. Tilknyttet BARNkunne – senter for barnehageforskning.

Disputerer: Høsten 2021.

Doktorgrad: *Om barns lek i natur.* Friluftsliv og utelek er vanlig pedagogisk praksis i norske barnehager og er kulturelt viktig for mange familier i Norge. Samtidig vet vi lite om hva naturlek kan bety for hvordan barn skaper mening. Derfor har Sanderud undersøkt samspill mellom barn og naturelementer. Han ville forsøke å forstå hva naturlek kan bety for barns erfaringer og dannelsesprosesser.

Mål med forskningen: Å utforske hvordan barn skaper mening i samspill med omgivelsene – med vekt på naturmiljøer.

KOMPETENTE BARN

– *Hva overrasket deg mest?*

– Det at barn er så flinke til å bevege seg i krevende vær- og føreforhold. En dag i feltarbeidet var det såpeglatt holke på lekeplassen. Jeg ser på meg selv som en flink turgåer, men hadde problemer med å gå i det glatte landskapet. Personalet

brukte brodder. Barna derimot løp, hoppet og skled med tilsynelatende full kontroll. Mange mestret forholdene bedre enn oss voksne, svarer Sanderud.

– *Hva er det viktigste du har lært?*

– At gjennom erfaring, som ved å smake på snø eller blande vann og snø, gjør barna seg verdifulle erfaringer om sammenhenger mellom seg selv og verden rundt dem som det er vanskelig å lese seg til eller se på TV, sier forskeren.

godkommunikasjon@gmail.com

Slik kan du oppdage og møte de stille barna

Barn som er innagerende, stille og mer engstelige enn andre barn, kan få angst og depresjon som voksne. Du kan oppdage dem tidlig.

denne artikkelen vil jeg rette søkelyset mot innagerende atferd i barnehagen og hvordan pedagoger kan oppdage, forstå og møte innagerende atferd. Jeg tar utgangspunkt i Ingrid Lunds bok (2012) som omhandler innagerende atferd i barnehage og skole, samt forskningsprosjektet *Tidlig trygg i Trondheim* som tar for seg barns psykiske helse allerede fra barnehagealder.

STILLE OG SJENERTE BARN

Stille, tilbaketrukket atferd er et uttrykk som på norsk betegnes som sjenanse. Sjenanse kan, ifølge Lund (2012), betraktes som en naturlig, forsiktig tilbakeholdenhet i nye situasjoner eller et problem som kan utvikle seg til ensomhet, isolasjon og selvforakt. Sjenanse kan ses på som et styresett for tankene, atferden og måten vi forholder oss til omverdenen på. Henderson og Zimbardo (2001) viser til undersøkelser utført det siste tiåret der sjenanse hos barn forbindes med sosial fobi og angst, unnvikende personlighetsforstyrrelse og depresjon. Odgers mfl. (2008) viser til studier der barn som i tidlig alder er mer engstelige og sosialt tilbaketrukket enn andre, oftere vil ha vedvarende vansker som angst og depresjon som voksne.

KAN FÅ ANGST

Ulike studier og forskning viser en klar sammenheng mellom sjenanse og sosial tilbaketrukkethet, angst, negativ selvfølelse og utenforskap som atferdsuttrykk hos barn. Forskningsprosjektet *Tidlig trygg i Trondheim* tok for seg en gruppe på 1000 barn som ble undersøkt annethvert år fra de var fire til de var fjorten år. Undersøkelsen var spesielt interessert i å

finne hvilke faktorer som gjør at noen barn får psykiske problemer, og hva som gjør at noen barn med vansker får hjelp, mens andre ikke får det. Sju prosent av fireåringene i barnehagen hadde psykiske vansker, ifølge rapporten. Små barn får kun hjelp dersom plagene går utover familie eller fungering i barnehagen. Stille barn som ble sett på som sjenerte og hadde vansker med å uttrykke seg samt vansker som gikk utover læring, ble i større grad oversett og overlatt til seg selv. Kun elleve prosent av familiene til 4-åringene som slet, oppsøkte hjelp. Omtrent 25 prosent av sjuåringene hadde vært innom ett eller flere hjelpetiltak, som barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk, skolepsykolog, fastlege eller barne- og familietjenesten (Tidlig trygg i Trondheim, 2009).

Resultatene fra rapporten gir tydelige indikasjoner på at de stille barna som sliter med sosiale vansker helt nede i barnehagealder, ikke får den hjelpen de trenger. De blir lett oversett, og de tar med seg vanskene inn i skolen. Der blir vanskene ofte definert som psykiske.

INNAGERENDE ATFERD

Lund (2012) definerer innagerende atferd som at man vender følelser, opplevelser og tanker innover mot en selv. Barn uttrykker det gjennom sårbarhet, avvising, tilbaketrukkethet, angst, usikkerhet eller depresjon. Hun peker på fire punkter man skal undersøke nærmere om man mistenker at barnets tilbaketrukne atferd uttrykker at det har det vanskelig på noen som helst måte:

1. *Atferdens kontekst*: I hvilke situasjoner oppstår atferden? Er det et gjennomgående mønster?
2. *Atferdens frekvens*: Hvor ofte oppstår denne atferden?

SJENERTE BARN: Forskning gir tydelige indikasjoner på at de stille og sjenerte barna som sliter med sosiale vansker helt nede i barnehagealder, ikke får den hjelpen de trenger. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

3. *Atferdens innvirkning på livskvaliteten til barnet:* Hemmer atferden barnet i læring, vekst og trivsel?

4. *Atferdens sosiale konsekvenser:* Hemmer atferden barnet i sosial deltakelse med andre barn?

Før den innagerende atferden kan betegnes som avvikende, må den, ifølge Lund (2012), gjentas over tid og være en utfordring for barnet og omgivelsene. Den må hindre barnets utvikling og læring og ha en innvirkning på utvikling av sosial kompetanse og selvfølelse.

KAN FOREBYGGE ATFERDSVANSKER

Tall fra internasjonal forskning viser at alt fra 4 til 20 prosent av barn fra 4 til 18 år kan deles inn i gruppen av barn med innagerende atferd (Hendersen og Zimbardo, 2001).

Lund (2012) hevder at tallene spriker fordi det er ulik

” Stille barn som ble sett på som sjenerte og hadde vansker med å uttrykke seg, ble i større grad oversett og overlatt til seg selv.

forståelse av når sosial tilbaketrekking og taushet defineres som et atferdsproblem, og at man befinner seg i et grenseområde der angst og depresjon er sentrale begreper. Drugli (2013) påpeker at tidlig intervensjon før barnet er åtte år kan hindre utvikling av atferdsvansker, og her har barnehagen en sentral rolle. Rammeplan for barnehager understreker at barnehagen skal ha en helsefremmende

SENSITIVE VOKSNE: I møte med barn som viser tegn på innagerende atferd, er det viktig å lytte til deres uttrykk, også det som ikke uttrykkes, påpeker spesialpedagog Jeanette Hovind. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barns fysiske og psykiske helse skal fremmes (Kunnskapsdepartementet, 2017). Barnehagen er barnets første møte med utdanningsløpet og kan være med på å forebygge utvikling av atferdsvansker og psykiske lidelser videre i skolesystemet.

ET ATFERDSPROBLEM

Lund (2012) hevder at innagerende atferd er et atferdsproblem på lik linje med utagerende atferd. Barn i barnehagen som viser tegn på sjenanse, kan overses og misoppfattes som kun stille og tilbaketrukkne. Barnet krever ikke den voksnes oppmerksomhet, men selve atferdsuttrykket er et atferdsproblem på lik linje med utagerende atferd. Den

” Det kan være lett for barnehagepersonalt å overse de barna som ikke hevder seg og krever oppmerksomhet.

innagerende atferden blir en måte å forholde seg til verden på, og barnets tanker og følelser vendes inn mot barnet når det møter krav det ikke klarer å imøtekomme.

I møte med barn som viser tegn på innagerende atferd, er det viktig å lytte til deres uttrykk, også det som ikke uttrykkes. Ifølge Flaten (2013) gir innagerende atferd en sterk indre effekt, men kan gi få ytre indikasjoner på hva som foregår. Det kan derfor være lett for barnehagepersonalet å overse de barna som ikke hevder seg og krever oppmerksomhet. Det kommer tydelig til syne i undersøkelsen *Tidlig trygg i Trondheim* at barn ikke får den hjelpen de har behov for, når atferdsuttrykket ikke går utover fungering i skole og barnehage. Lund (2012) peker på at barns negative erfaringer kan bli omgjort til allmenngyldige sannheter og selvdestruktive indre dialoger som forstyrrer motet og hindrer barnet å ta kontakt med andre. Det fører til nedstemthet og tilbaketrekking fra sosiale situasjoner. Det vil ha betydning for barnets fungering, selv om barnehage og hjem muligens ikke vil se det som et stort problem at barnet er stille, er tilbaketrukket eller leker mye for seg selv.

USIKKER OG LAV SELVFØLELSE

Barn som er unnvikende, engstelige og tilbaketrukket er avhengig av den voksnes blikk (Lund, 2012). Hos barn med innagerende atferd er det usikkerhet, lav selvfølelse, lav mestringsfølelse og en følelse av ikke å ha tilhørighet. Som voksen må man være bevisst på når slike negative erfaringer kan oppstå for barnet. Det kan være små voksenstyrte aktiviteter som at alle skal si navnet sitt og rekke opp en hånd i samlingsstunden, eller at de voksne velger hvem barna skal leie på tur. Det kan være store hinder for engstelige og sårbare barn. Lund (2012) hevder at små metodiske tilnærminger til eksempelvis gruppeinndeling kan virke ekskluderende. Forventninger om å snakke eller agere i store grupper kan virke direkte krenkende for sårbare barn.

INKLUDERENDE LÆRINGSMILJØ

Ifølge Lund (2012) definerer barn med innagerende atferd seg som mindre kompetente enn jevnaldrende, og deres egen vurdering av sosial kompetanse er lav. Pedagogens forståelse for den enkeltes behov og uttrykk er avgjørende for å kunne støtte barnet i sosial samhandling med andre. Barn med innagerende atferd ønsker å være inkludert, men vet ikke alltid hvordan de får det til. Den største utfordrin-

gen er ikke å oppleve mestring. Her må pedagogen legge til rette for gode samspillserfaringer og støtte barnet i sosial samhandling med andre.

MINDRE LEKEGRUPPER

Lund (2012) understreker viktigheten av stabile vennskap for barns positive emosjonelle og sosiale utvikling der selvfølelsen kan bygges opp. Man kan starte med lekegrupper med ett eller to barn som man vet barnet er trygg på. Man bør reflektere over egen praksis for å se på hvordan man kan unngå å ekskludere de sårbare barna eller utsette dem for stress. Man må ha et ønske om å forstå barnet, åpne for dets subjektive opplevelse og møte barnet på en måte som ikke dømmer eller ekskluderer. Barnet skal kjenne seg trygg nok til å åpne seg og til å si ifra når noe blir vanskelig. Tilrettelegging for barn med innagerende atferd må ses ut fra et anerkjennende perspektiv der lytting, aksept, toleranse, forståelse og bekreftelse legger føringer for refleksjon. Det bør tas med inn i arbeidet med praksisfortellinger og pedagogiske planer. Barn må møtes på sine atferdsuttrykk og mangel på uttrykk. Først da kan du sette i gang tiltak for å forebygge at vanskene følger barna videre opp i skolesystemet.

Litteratur

- BARNEHAGELOVEN. (2005). *Lov om barnehager*.
 DRUGLI, M.B. (2013). *Atferdsvansker hos barn – evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
 FLATEN, K. (2013). *Barnehagebarn og angst*. Oslo: Gyldendal akademisk.
 KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
 LUND, I. (2012). *Det stille atferdsproblemet: innagerende atferd i barnehage og skole*. Bergen: Fagbokforlaget.
 ODGERS, C.L., MOFFITT, T.E., BROADBENT, J.M., DICKSON, N., HANCOX, R.J., HARRINGTON, H., POULTON, R., SEARS, M.R., THOMSON, W.M. OG CASPI, A. (2008). *Female and male antisocial trajectories: From childhood origins to adult outcomes. Development and Psychopathology*
 SCHIBBYE, A.-L.L. (2009). *Relasjoner: et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
 SØRLIE, M.-A. (2000) *Alvorlige atferdsproblemer og lovende tiltak i skolen. En forskningsbasert kunnskapsstatus*. Oslo: Praxis forlag.
 WICHSTRØM, L. mfl. (2009) *Tidlig trygg i Trondheim. NTNU* <https://www.ntnu.no/tidlig-trygg/om-prosjektet>. Hentet 20.03.20.
 ZIMBARDO, P. OG RADL, S.L. (1999). *The shy child*. Cambridge: ISHK.

ANNONSE

Praksisnær litteratur for barnehagen!

Vi har praksisnær litteratur for barnehagen som passer for deg som er leder, barnehagelærer, fagarbeider eller assistent.

Vi har bøker om lover og regelverk, ledelse, metodelitteratur med mer.

Du kan lese mer om utgivelsene våre og bestille via vår nettside www.fagbokforlaget.no/profesjon/barnehage

Du kan også bestille ved å sende oss e-post til ordre@fagbokforlaget.no

FAGBOKFORLAGET

Christina E. Roskaritz Diaz
barnehagelærerstudent ved Høgskulen
på Vestlandet, campus Sogndal
roskaritz@gmail.com

Kirsten Flaten
dosent ved Høgskulen på Vestlandet,
campus Sogndal
kirsten.flaten@hvl.no

Småbarns utvikling av generelle motstandsressurser

Opplever barnet selvbestemmelse, medvirkning og hjelp til å takle stress i barnehagen, vil det utvikle generelle motstandsressurser. Det er viktig for å takle motgang i livet.

Denne artikkelen bygger på en bacheloroppgave om *generelle motstandsressurser* (GMR) hos barn mellom ett og to år og hvordan GMR fremmer livsmestring og psykisk helse gjennom lek og relasjoner.

Regjeringens strategi for god psykisk helse, *Mestre hele livet* (HOD, 2017), og Rammeplan for barnehagene (KD, 2017) viser forventninger om å forebygge og fremme god psykisk helse og livsmestring i barnehagen. GMR kan være en del av et forebyggende arbeid i barnehagen. Denne studien omfatter observasjoner av fire barn mellom ett og to år. Barna ble observert i barnehagens inne- eller uteområde. Målet var å se hvordan barns selvbestemmelse ble ivarettatt og støttet av de ansatte. For opplever barnet selvbestemmelse, vil det utvikle generelle motstandsressurser (GMR).

LIVSMESTRING

Livsmestring i barnehagen er erfaringer og kompetanse som fremmer god fysisk og psykisk helse i et fremtidig

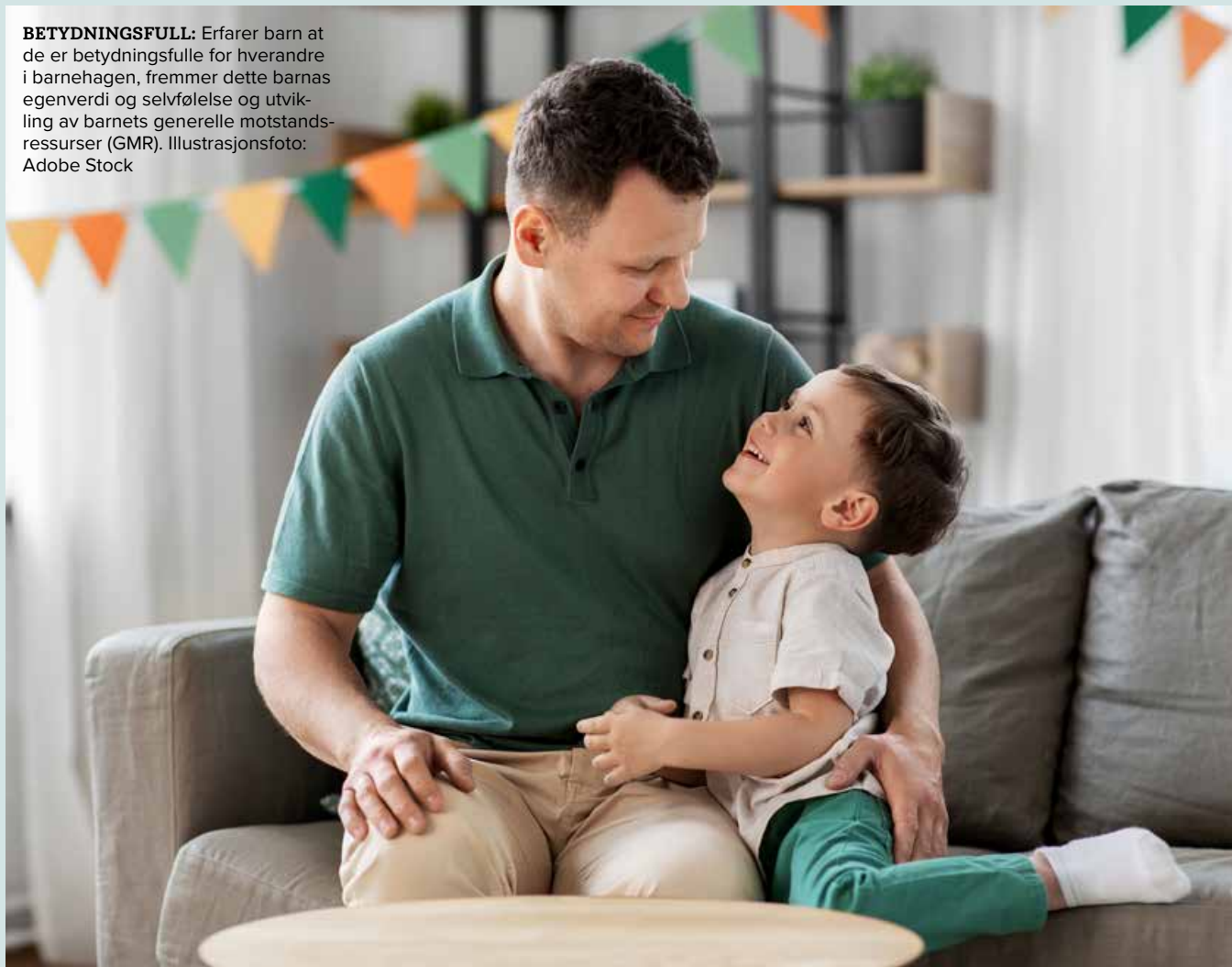
perspektiv (KD, 2017). Barna tilegner seg kunnskap om å få og ta vare på sunne helsevaner (Drugli & Lekhal, 2018). God psykisk helse handler om god sosioemosjonell holdning og selvutvikling. Det omfatter trygghet, omsorg, glede, trivsel og tilhørighet som fremmer egenverd og gir positive erfaringer for å mestre hverdagen.

HVA ER GMR?

GMR omfatter person(er) eller miljø som fremmer mestring av spenning (Melvold, 2019), som del av å utvikle selvregulering. Barnehagene kan bidra til å gi barna helsefremmende kompetanse gjennom tanker, følelser, relasjoner og meningsfulle aktiviteter. Barns opplevelse av selvbestemmelse og medvirkning styrkes i barnehagen og bidrar til en balanse mellom egne og kollektive tilgjengelige ressurser for å mestre. Mestring utvikles når individet, barnet, håndterer stressende opplevelser på gode måter (Drugli & Lekhal, 2018).

Har barnet betydningsfulle relasjoner i barnehagen, er det med på å styrke barnet. Støttende relasjoner er avgjørende for å utvikle GMR (Drugli & Lekhal, 2018). Helse- og

BETYDNINGSFULL: Erfarer barn at de er betydningsfulle for hverandre i barnehagen, fremmer dette barnas egenverdi og selvfølelse og utvikling av barnets generelle motstandsressurser (GMR). Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

omsorgsdepartement sier at helsefremmende barnehager legger til rette for å utvikle vennskap, sosial støtte og relasjoner, mestring, positiv selvutvikling og identitetsdanning og engasjement til å påvirke egen hverdag og omgivelser (HOD, 2017). GMR styrker barnets emosjonelle utvikling og barnets identitet (Melvold, 2019), der barnet selv aktivt påvirker interaksjoner (Mastergeorge & Paschall, 2018).

BARN TOLKER KROPPSSPRÅK

Sosial referanse betyr at barnet tilpasser atferd ut fra tolkningen av kroppsspråk og mimikk hos omsorgsgiver (Williamson mfl., 2018). Smiler omsorgspersonen, tolkes situasjonen som trygg, og barnet fortsetter å utforske. Omsorgspersonen brukes som sosial referanse for barnets atferd. Gjennom samspill og kommunikasjon utvikler barnet sosiale ferdigheter og selvinnsikt. Barn er avhengige av nære relasjoner for å utvikle god selvregulering og emosjonell kompetanse (Drugli & Lekhal, 2018).

LEK

Sanse-, funksjons- og sosial tumlelek beskriver leken til ett-

” Har barnet betydningsfulle relasjoner i barnehagen, er det med på å styrke barnet.

og toåringer. Leken kjennetegnes av glede og utforskning ved kroppslige handlinger og sanselige erfaringer (Öhman, 2020). Intensiteten varierer fra rolig til overdrivelse, og barnet leker alene eller med andre (Röthle, 2013). Gjensidige samspill og kroppslig lekemåte utforsker mulighetene som leken tilbyr. Barn viser preferanse for andre barn og inviterer til samspill ved kroppslige handlinger (Finstadsveen & Flaten, 2020). Lek gir følelse av fellesskap, tilhørighet og samspill, intensjoner kommuniseres gjennom gestikulasjon, øyekontakt, lyder og kroppslige handlinger.

RESULTATER FRA STUDIEN

Observasjonene i denne studien viste at barna uttrykte behov og ble påvirket gjennom handling og intensjon. Dette styrker synet på barn som medskapende aktører. Et barn som lekte med vann og spade, ble avbrutt, og barnet trengte

trøst. Da trøsten sluttet, ga barnet uttrykk for behov for mer nærhet, som førte til at personen økte affektiv inntoning gjennom å bli svært bevisst på barnets kommunikasjon, og barnet fikk dekket nærhetsbehovet. Drugli (2018) beskriver barns behov for sensitive omsorgsgivere som støtter barnets følelsesregulering. Barna ble møtt med anerkjennelse og respekt, noe som bidrar til utvikling av egenverd. Når barn møtes slik gjentatte ganger, internaliseres opplevelsene som indre arbeidsmodeller.

Barnehagedagen handler om interaksjon med omsorgspersoner og jevnaldrende, og gode erfaringer har en sentral verdi i barns utvikling (Mastergeorg & Pascall, 2018). Observasjon viste at barna benyttet sosial referanse ved usikkerhet, og at øyekontakt var viktig.

TRØSTET AV EN VENN

Observasjoner i studien viste barns interesse for interaksjon, og barna inviterer til sosial samhandling. Miljøet la til rette for at barna fikk utvikle egne intensjoner og samspill. Barna visste sosial kompetanse, som gjensidighet, turtaking, imitasjon, tolkning av andres atferd og meta-kommunikasjon i leken. Gjensidighet i interaksjon fremmer hjerneutvikling hos småbarn (Mastergeorge & Paschall, 2018).

I en observasjon lekte et barn sammen med et eldre barn. Barnet slo seg og formidlet ønske om trøst fra vennens framfor en voksen, noe personalet viste at de forsto. At barnet valgte et barn framfor en voksen, kan tolkes som at barnet tidligere har erfart støtte fra en venn. Barna erfarte å være betydningsfulle for hverandre, noe som fremmer egenverd og selvfølelse, empati, prososial atferd og selvhevdelse og utvikling av GMR.

UTFORSKENDE LEK UTVIKLER GMR

Observasjoner i studien viste at barn uttrykker glede og interesse ved kroppsspråk og metakommunikasjon. En forutsetning var at lekemiljøet la til rette for utforskende atferd, og at lek utviklet seg fritt og på barns premisser (Drugli & Lekhal, 2018). Barn utvikler gode relasjoner gjennom glede og humor i lek og samspill, og lek avsluttes når indre glede avtar. Når lek ble avbrutt, støttet omsorgspersonene barnet til medvirkning. Dette bidro til at barnet opplevde selvbestemmelse og autonomi. Melvold (2019) sier at sosial interaksjon fremmer barnets psykiske helse og livsmestring. Observasjonene viste at barnehageansattes støttende relasjoner ga barn erfaring med å være betydningsfulle for andre. Dette er et helsefremmende psykososialt miljø. Livsmestring betyr å se på *mulighetsrom i hverdagen*. Barna viste

” Observasjonene av ett- og toåringer viser at lek, relasjoner og sensitive omsorgspersoner er viktig for barna.

interesse for og glede over å være del av interaksjoner der de kunne utvikle gode relasjoner og oppleve omsorg. Barn som trøster og deler glede, opplever å være betydningsfulle for andre.

GMR ET NYTT OG VIKTIG BEGREP.

Observasjonene av ett- og toåringer viser at lek, relasjoner og sensitive omsorgspersoner er viktig for barna. Det bidrar både til en god emosjonell utvikling og legger grunnlag for utvikling av god GMR hos barn. GMR kan bidra til å møte regjeringens forventninger om å forebygge og fremme god psykisk helse og livsmestring i barnehagen, slik det er beskrevet i regjeringens strategi for god psykisk helse (2017–2022). Pedagoger som deltok i denne studien, mente at begrepet GMR var nytt, men at det er et godt bidrag for å fremme psykisk helse og livsmestring.

Litteratur

- BRANDTZÆG, I., TORSTEINSON, S. & ØIESTAD, G. (2013). *Se barnet innenfra*. Kommuneforlaget, kap. 1 og 2.
- DRUGLI, M. & LEKHAL, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Cappelen Damm.
- FINSTADSVEN, O. & FLATEN, K. (2020) *Toåringer utvikler vennskap i lek*. Første steg, 4 2020.
- HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET (2017). *Mestre hele livet, Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017–2022)*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/mestre-hele-livet/id2568354/>
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- LØKKEN, G. (2004). *Toddlerkultur*. Kap. 2. s 28–42. *Om ett- og toåringers sosiale omgang i barnehagen*. Cappelen Damm.
- MASTERGEORGE, A. & PASCHALL, K. (2018). The Impact of Primary Relationships and Early Experiences in Toddlerhood: 12 to 18 Months. Kap. 4. s. 78–101. Kap 5. s. 102–132. I *Building Early Social and Emotional Relationships with Infants and Toddlers: Integrating Research and Practice*. Springer International.
- MELVOLD, L. (2019) Psykisk helsefremmende arbeid i barnehager. *Barn er budbringere: En veiviser til psykisk helsefremmende barnehager*. Kommuneforlaget Kap. 2 s. 44–71 og kap. 6 s. 265–311.
- RÖTHLE, M., (2013) *Møtet med de lekende barna*. I *Småbarnspedagogikk: Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. Cappelen Damm s. 121–141.
- WILLIAMSON, C., HUBBS-TAIT, L., COLAIZZI, J & HUFFER, A. (2018) Deepening Connections in Later Infancy: 6 to 12 *Building Early Social and Emotional Relationships with Infants and Toddlers: Integrating Research and Practice*. Springer International, kap. 5, s. 102–132.
- ÖHMAN, M. (2020) *Vern om barns lekestyrke*. Pedagogisk forum

Nye regler om foreldrepenger

Venter du barn nå, kan du selv velge når du vil ta ut foreldrepengene.

Stortinget har vedtatt at alle foreldre kan utsette å ta ut foreldrepengene til et tidspunkt som passer dem best, og at perioden ikke må være sammenhengende. Lovendringen gjelder for deg som får barn fra og med 1. oktober 2021.

HVA INNEBÆRER ENDRINGEN?

Ønsker du opphold i uttaket av foreldrepenger, trenger du ikke søke om utsettelse av foreldrepengene dine. Det samme gjelder hvis dere ønsker opphold mellom mor og fars uttak av foreldrepenger. Du kan opptjene rett til foreldrepenger frem til du starter selve uttaket. Retten til foreldrepenger vurderes når du starter uttaket, og de beregnes etter den inntekten du har ved første uttak av foreldrepenger. Mor må fortsatt starte uttaket av foreldrepenger senest tre uker før termin, og ta ut mødrekvoten minst 6 uker etter fødsel. Blir mor i løpet av de første 6 ukene etter fødselen for syk eller skadet til å ta seg av barnet, må hun fortsatt søke om å få utsette foreldrepengene. Det samme gjelder hvis hun blir innlagt i helseinstitusjon innenfor disse ukene.

GJELDER TIL BARNET ER TRE ÅR

Du har rett til foreldrepenger frem til barnet fyller tre år, og har du ikke tatt ut foreldrepengene før barnet fyller 3 år, mister du dem. Har kun far rett til foreldrepenger, er det fortsatt krav til at mor er i aktivitet når far har opphold i uttaket av foreldrepenger.

Er mor ikke i aktivitet, eller ikke kan

dokumentere det, vil disse dagene bli trukket fra på antall dager med foreldrepenger.

FORHOLDET TIL ARBEIDSMILJØLOVEN

Foreldre som er i arbeid, må ha permisjon for å kunne ta ut foreldrepenger. Rett til fri fra arbeidet reguleres ikke av folketrygdloven, men av arbeidsmiljøloven. Det betyr blant annet at du, ifølge arbeidsmiljøloven, «skal varsle arbeidsgiver snarest mulig og senest en uke i forveien ved fravær utover to uker, senest fire uker i forveien ved fravær utover tolv uker og senest tolv uker i forveien ved fravær utover ett år ...».

Som ansatt har du ikke nødvendigvis krav på å dele opp permisjonen i flere deler eller arbeide delvis i permisjonstiden. Det har du bare rett til når det ikke medfører en vesentlig ulempe for arbeidsgiver. Oppstår det konflikt mellom arbeidstaker og arbeidsgiver om permisjonsuttaket, kan saken bringes inn for Tvisteløsningsnemnda. I forarbeidene til endringene om fri utsettelse av foreldrepenger gjør departementet «særlig oppmerksom på nemndas praksis når det gjelder uttak av permisjon for ansatte i skift- eller turnusordninger. Praksis er tydelig på at arbeidsgiver kan motsette seg at arbeidstakeren stykker opp permisjonen ved å «plukke» arbeidsperioder for å forlenge den effektive permisjonstiden».

Kilder

nav.no, Prop. 127 L (2020–2021)
Endringer i folketrygdloven (fri utsettelse av foreldrepenger)

Bente Schei Ystehede

advokat i Utdanningsforbundet
benteschei.ystehede
@utdanningsforbundet.no

Modgun Ohm
førstelektor ved Høgskulen
på Vestlandet, campus Bergen
moh@hvl.no

Nina Carson
førstelektor emerita ved Høgskulen
på Vestlandet, campus Bergen
nina.carson@hvl.no

PRAKSISLÆRERE HAR GOD ERFARING MED GESTALTVEILEDNING

«Det var godt å få spørsmåla om pusten»

Praksislærerne har utbytte av gestaltveiledning for å få mer innsikt i seg selv, sine følelser og kunnskap om relasjoner, viser studie.

Veiledningskompetanse har fått økt oppmerksomhet de siste årene. Det knyttes i profesjonssammenheng til evnen en yrkesutøver har til å håndtere en ansatt i arbeidspraksis og et samfunn i endring. I barnehagelærerutdanningen og videreutdanning i veiledning for praksislærere (VVPB801) ligger det føringer for hvordan barnehagelærerutdanningen skal kvalifisere studenter til å utøve barnehagelæreryrket i et samfunn preget av mangfold og endring (Kunnskapsdepartementet, 2018a).

Praksislærere i barnehagelærerutdanningen får tilbud om VVPB801 for å møte kravet til praksislærernes veiledningskompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2018b). Kurset gir innføring i tre veiledningsmodeller, modellenes teoretiske forankring og etikk.

I denne artikkelen har vi tatt for oss gestaltveiledning og praksislærernes opplevelse og erfaring av denne formen for veiledning. Vår problemstilling er *hvilken opplevelse og erfaring har praksislærerne med gestaltveiledning?* Et av kravene på veiledningsstudiet er individuell gestaltveiledning med faglærer. Etter samtalen skriver praksislærerne et refleksjonsnotat om sine opplevelser og erfaringer med veiledningen.

ETISK BEVISSTHET

I studiet arbeider studentene mye med etikk. Etisk bevissthet innebærer at veileder både er klar over den makten hun har, og hvordan hun møter den andre. Vi er alle født med en sårbarhet som utfordres i møte med den andre (Lévinas & Aarnes, 2004). I veiledningen må veileder ta vare på veisø-

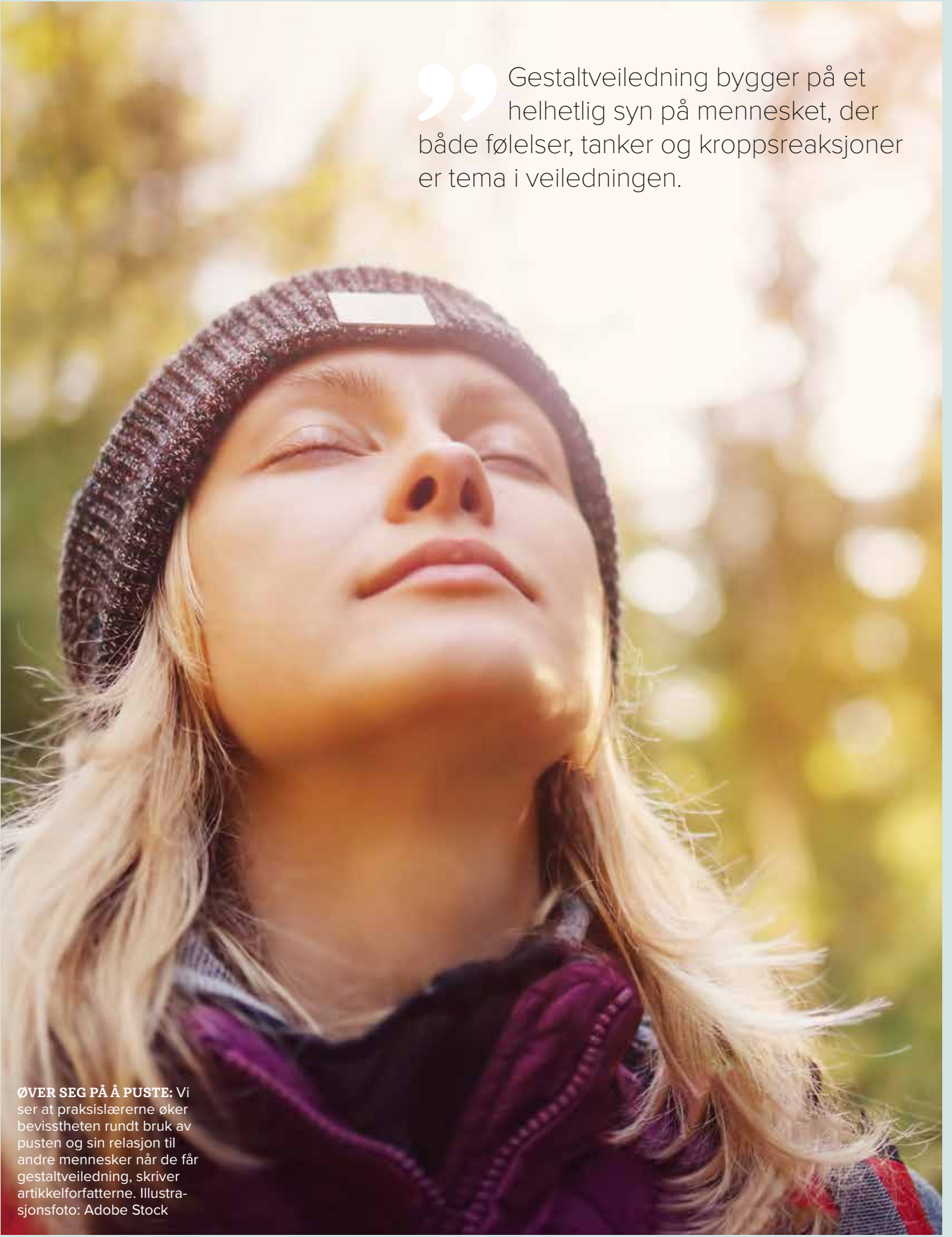
kers sårbarhet. Et etisk dilemma i denne sammenheng er forskjellen på *gestaltterapi* og *gestaltveiledning*. I gestaltterapi arbeider vi med bearbeidelse av tidligere hendelser i livet, mens i gestaltveiledning jobber vi med aktuelle problemstillinger og utfordringer (Dyrkorn & Dyrkorn, 2010).

DETTE ER GESTALTVEILEDNING

Gestaltveiledning bygger på et helhetlig syn på mennesket, der både følelser, tanker, kroppsreaksjoner og relasjons- og systemforståelse er tema i veiledningen. Vi må lytte like mye til kroppen og dens signaler som til ordenes tale. Kroppsstilling, pust, bevegelse, mimikk, tonefall og stemmebruk er ytre signaler som vi kan observere. Følelser, stemninger, hjertebank, hodepine, fornemmelser og anspenhet er indre signaler. En forutsetning for å leve i harmoni med seg selv er å ha kontakt med og å være bevisst sine følelser og kroppslige reaksjoner i tillegg til tankene. Gestaltveiledning bygger blant annet på eksistensialismen og gestaltpsykologien (Dyrkorn & Dyrkorn, 2010)

BEVISST PÅ SEG SELV

I gestaltveiledning blir metoden «tom stol» brukt for å gjøre veisøker bevisst på seg selv og de relasjonene hun har. Det er viktig for veileder å forklare at det alltid handler om hennes opplevelse av den andre og mindre om denne personen (Skottun & Krüger, 2017). Når veisøker, altså praksislæreren, snakker til en «tom stol» som er et symbol på en person, kan veisøker bli oppmerksom på hva personen gjør med henne, og hva hun har behov for å si (Tveiten, 2013). Veisøker skal så sette seg i den «tomme stolen» og bli den andre personen og svare på det hun selv har sagt.

” Gestaltveiledning bygger på et helhetlig syn på mennesket, der både følelser, tanker og kroppsreaksjoner er tema i veiledningen.

ØVER SEG PÅ Å PUSTE: Vi ser at praksislærerne øker bevisstheten rundt bruk av pusten og sin relasjon til andre mennesker når de får gestaltveiledning, skriver artikkelforfatterne. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Det er sine egne tanker veisøker formidler i situasjonen. Vi kan si at hun projiserer disse tankene over på den andre personen. I virkeligheten snakker hun til seg selv. Vi har fått tillatelse til å bruke studentenes refleksjonsnotater som metode for å belyse problemstillingen. Refleksjonsnotatene ble abstrahert og satt sammen til tema som ble analysert (Brun og Carson, 2015).

ER OPPTATT AV PUSTEN

I gestaltveiledning er pusten viktig (Dyrkorn & Dyrkorn, 2010; (Carson & Birkeland, 2017). Ved å puste med magen kan vi komme i kontakt med ubevisste følelser, slik en praksislærer sier det:

Det var godt å få spørsmåla om pusten. Det setter fokus på den. Jeg «skjelver» ofte når jeg prater om «nære» ting. Dette gjorde at jeg klarte å holde mer fokus på pusten. Ikke minst få kjenne på at jeg slappet ganske godt av når jeg kunne si at pusten var langt nede i magen.

En annen praksislærer uttrykker det slik:

Da jeg kom frem til hva jeg trengte veiledning i, spurte veileder hvor jeg pustet. Da ble jeg oppmerksom på at jeg pustet ganske høyt oppe. Jeg satt også på kanten av stolen. Veileders spørsmål gjorde at jeg senket skuldrene og satt meg bedre i stolen. Jeg kjente at jeg slappet mer av.

En tredje praksislærer sier det slik:

Hun spurte deretter hvor jeg pustet. Da merket jeg hvor knytt magen min var, det var i hvert fall ikke plass til noe luft der! Pusten min var kort, overflatisk og helt øverst i brystet. Jeg kjente også hvordan skuldrene mine fulgte etter pusten, oppover. Da jeg ble bevisst på pusten min, pustet jeg med magen, og merket da at skuldrene også falt ned.

Disse tre refleksjonsnotatene viser tydelig pustens betydning for det å komme i kontakt med egne følelser. I gestaltveiledning er veileders oppgave å spørre om pusten til praksislæreren (Carson & Birkeland, 2017). Ved å bli oppmerksom på hvordan vi puster, hjelper det oss å puste med magen og dermed bli mer avslappet.

VIL BEVISSTGJØRE TANKER OG FØLELSER

Hensikten med metoden «tom stol» er å bevisstgjøre tanker, følelser og behov veisøker har for den aktuelle personen hun skal «snakke» til. Hun kan få nye erfaringer om seg selv og forestillingene om den andre personen (Skottum & Krüger, 2017). Når veisøker plasserer en person i den tomme stolen, er det viktig at hun er bevisst på at det er hennes egen opplevelse av personen som kommer til uttrykk. I gestaltveiledning jobber vi aldri med veisøkerens nærmeste familie i den tomme stolen. Det er viktig å poengtere at dette er et spill, og at det veisøker sier til den tomme stolen, ikke alltid skal sies direkte til vedkommende. Vi presenterer to utsagn fra praksislærernes opplevelser og erfaringer med gestaltmetoden «tom stol»:

Å bruke tom stol ble første gangen veldig rart, fin øvelse der

” I gestaltveiledning er pusten viktig. Ved å puste med magen, kan vi komme i kontakt med ubevisste følelser.

jeg fikk sagt alt jeg ville si, men veldig spesielt å være den andre. Man kan aldri sette seg helt inn i andres følelser, slik at det ble litt for fjernt for meg. Andre gangen klarte jeg å slippe meg mer og kanskje gå litt dypere. Fint å ta en gjennomgang etterpå der man fikk tilbakemelding på hva man bør holde seg unna. Da ble det på en måte min egen vei.

Først skulle jeg late som den andre personen satt i den tomme stolen, og prate til vedkommende. Etterpå skulle jeg sette meg bort i den tomme stolen og late som jeg var vedkommende som snakket til meg. Jeg merket at det var mer utfordrende, og tenkte at jeg ikke visste hva vedkommende egentlig tenkte om meg. Jeg forsto etter hvert at jeg ikke trenger å vite, det handler om hva jeg tror.

Praksislærerne synes metoden «tom stol» er utfordrende, men også lærerik med tanke på å ta den andres perspektiv. Dessuten mener praksislærerne at metoden bidrar til økt selvinnsikt og oppmerksomhet om egne følelser. Ifølge Skottum & Krüger (2017) kan metoden «tom stol» gi veisøkerne innsikt i nye erfaringer om seg selv og forestillinger om den andre personen.

FÅR ØKT BEVISSTHET OM RELASJONER

Vår problemstilling er *hvilken opplevelse og erfaring har praksislærerne med gestaltveiledning?* Ut fra analyse av refleksjonsnotatene ser vi at praksislærerne gjennom bruk av gestaltveiledning øker bevisstheten rundt bruk av pusten og sin relasjon til andre mennesker. I tillegg blir de mer bevisst sine tanker og følelser. En utdannet veileder bruker sjelden bare gestaltveiledning, men kombinerer ulike veiledningsmodeller i arbeidet med å veilede studenter eller medarbeidere.

Litteratur

- CARSON, N. & BIRKELAND, Å. (2017). *Veiledning for barnehagelærere* (4. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- DYRKORN, R. & DYRKORN, R. (2010). *Innføring i gestaltveiledning: teori, metode, praktiske eksempler*. Oslo: Universitetsforlaget.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2018a). Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2018b). Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning.
- LÉVINAS, E. & AARNES, A. (2004). *Den annens humanisme*. Oslo: Aschehoug i samarbeid med Fondet for Thorleif Dahls kulturbibliotek og Det norske akademi for språk og litteratur.
- SKOTTUM, G. & KRÜGER, Å. (2017). *Gestaltterapi: lærebok i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- TVEITEN, S. (2013). *Veiledning: mer enn ord*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kun kr 600,- per år (+ mva) gir tilgang til kursbasen for hele personalgruppen!

Nyhet på Barnehageforum: DIGITAL KURSBASE!

Et medlemskap på www.barnehageforum.no gir hele personalgruppen tilgang til mengder med fagstoff, inspirasjon og ideer, grundige verktøy for fagutvikling og mye mer. Nå kan du også få tilgang til vår digitale kursbase, med blant annet disse kursene:

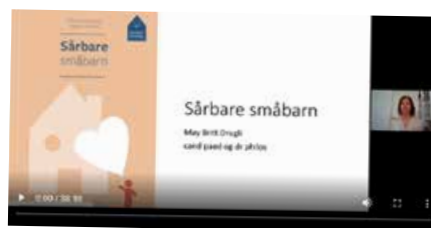
KJELL ÅGE GOTVASSLI
Teamutvikling i barnehagen (42 min)

KRISTIN AASE
Leder, kjenn deg selv (49 min)

MAY BRITT DRUGLI
Del 3: Sårbare småbarn (38 min)

I tillegg til selve kurset får personalgruppen noen enkle oppgaver under overskriftene: **TENK, DISKUTER** og **GJØR**. Kursene kan personalgruppen se sammen – eller hver for seg – når det måtte passe. Meld barnehagen inn i dag på:

BARNEHAGEFORUM.NO

Hvordan lede seg selv som barnehagelærer?

Å lære å lede seg selv er viktig for å kunne veilede og lede barn, medarbeidere og foreldre i barnehagen på en god måte.

de nasjonale retningslinjene for barnehagelærerutdanningen står det at hovedfokus i første studieår av utdanningen skal være «Ledelse av seg selv og barn» (Universitets- og høyskolerådet, 2018, s. 8). Hva handler ledelse av seg selv som barnehagelærer egentlig om? For å svare på det skal jeg se på hvordan selvledelse er blitt forstått og definert i litteraturen, og presentere noen selvledelsesstrategier som utgjør teknikker en kan bruke i ledelsen av seg selv. I barnehagene vil det å kunne lede seg selv på en god måte være viktig for å høyne kvaliteten på det pedagogiske arbeidet. Både for å sikre at en opptrer på en god måte overfor barn, kollegaer og foreldre – og for å være en tydelig og god rollemodell. Selvledelse er viktig for å bli en god medarbeider og kollega, en profesjonell yrkesutøver og en god leder. Som barnehagelærer må en kunne lede seg selv for å kunne

veilede og lede barn, medarbeidere og foreldre på en god måte.

HVA ER SELVLEDELSE?

Mens *ledelse* kan sies å handle om å utøve innflytelse på andre, handler *selvledelse* om å utøve innflytelse på seg selv. Med selvledelse sikter en til den *bevisste* og *viljestyrte* innflytelsen og påvirkningen vi utøver på oss selv (Amundsen, 2019). Sentralt i denne selvinnflytelsen ligger det å utøve selvkontroll over egen atferd og egne tanker.

Kritisk selvrefleksjon er et sentralt element i selvledelse. I barnehagesammenheng blir det viktig å kunne reflektere kritisk over egne verdier, holdninger, væremåter og handlinger og vurdere om de er i tråd med barnehagens formålsparagraf og verdigrunnlag. Man kan ikke lede seg selv helt som man selv vil. God, konstruktiv selvledelse er

SE DEG SELV UTENFRA: Å lede seg selv handler om å kunne reflektere kritisk over egne holdninger, væremåter og handlinger og vurdere om de er i tråd med barnehagens formålsparagraf og verdigrunnlag, skriver førsteamanuensis Carl Cato Wadel. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

”Mens ledelse kan sies å handle om å utøve innflytelse på andre, handler selvledelse om å utøve innflytelse på seg selv.

ikke å forfølge egne, egoistiske mål, interesser og behov uten hensyn til andre (Amundsen, 2019, s. 188). Amundsen (2019) fremhever at god selvledelse blant annet innebærer å følge det etiske prinsipp formulert i «den gylne regel» om å gjøre mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg.

HVORDAN LEDE SEG SELV?

Selvledelsesteorien omfatter noen selvledelsesstrategier. En skiller mellom atferdsstrategier som handler om måter vi kan påvirke vår egen atferd på, og kognitive strategier som handler om måter å påvirke vår egen tenkning på. Dette er strategier som barnehagelærere må tilegne seg kunnskap om og aktivt ta i bruk for å utvikle og forbedre sin evne til å lede seg selv i praksis.

ATFERDSSTRATEGIER

Viktig i å lede seg selv er å foreta en *verdiavklaring* (Martinsen, 2009). En må tenke igjennom og bli bevisst hvilke verdier en skal lede seg selv i henhold til. Det innebærer en selvransakelse, der en stiller seg spørsmål som hva vil jeg, og hva står jeg for. Verdiavklaring handler også om å avklare hvilke verdier du er forpliktet til i for eksempel rammeplanen.

Selvsetting av mål er en selvledelsesstrategi der du setter deg mål som du kan styre din atferd og innsats etter. For en barnehagelærer kan en spesifikk målsetting være knyttet til å holde et innlegg på et personalmøte eller at en skal tilegne seg ny kunnskap, for eksempel i småbarnspedagogikk.

SELVOBSERVASJON

En annen strategi i å lede seg selv er *selvobservasjon*. Hensikten er å finne ut om det man gjør, er i overensstemmelse

med de verdiene man er forpliktet til, og de målsettingene man har definert (Martinsen, 2009, s. 335). Selvobservasjon innebærer å stille spørsmål til seg selv, som for eksempel: Prater jeg for mye med de andre voksne på bekostning av kontakt med ungene? Er jeg for opptatt av de praktiske oppgavene og for lite av de pedagogiske?

For å endre og forbedre sin atferd kan det være viktig med systematisk *egentrening* på oppgaver en opplever at en ikke mestrer godt nok (Martinsen, 2009). Skal en bli bedre til å holde innlegg på personalmøter, må en for eksempel øve foran et speil, gjøre et videoopptak og gjennomgå det eller øve seg foran noen kollegaer. For å endre og forbedre sin atferd er det viktig med *fokusering* (Glasø & Thompson, 2018). Som barnehagelærer kan en lett bli distraheret fordi en får en strøm av henvendelser og forespørsler fra barn og medarbeidere. For å holde fokus kan en ta i bruk noen fokuseringsteknikker. En kan for eksempel lage en liste over det en skal gjøre, og prioritere oppgavene.

SELVBELØNNING OG SELVSTRAFF

Selvbønn er en selvledelsesstrategi som handler om å belønne seg selv, for eksempel for å ha nådd et mål en har satt seg. Som pedagogisk leder kan en belønne seg selv ved å sette seg til i godstolen hjemme for å sette opp vaktlisten eller innkallingen til foreldremøte.

Opplever en at en strever med å endre atferd eller nå sine mål, er en selvledelsesstrategi å gi seg selv *selvkorrigerende tilbakemeldinger*. Man gir seg selv tilbakemeldinger på hva man ikke får til og innspill til hva man bør gjøre annerledes, for eksempel hva en kan gjøre annerledes for å bli flinkere til å støtte og berike barnas frie lek.

SELVOBSERVASJON betyr å stille spørsmål som: Er jeg for opptatt av de praktiske oppgavene og for lite av de pedagogiske? Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

En annen måte å styre egen atferd på er ved *selvstraff*, for eksempel dersom en oppdager at egen atferd ikke er i tråd med mål en har satt seg (Martinsen, 2009). En kan straffe seg selv ved for eksempel å sette seg ned og utføre en kjedelig arbeidsoppgave som en har utsatt, som det å skrive ferdig referatet fra planleggingsdagen.

KOGNITIVE STRATEGIER

Den andre hovedgruppen av strategier som kan brukes i ledelsen av seg selv, er knyttet til å jobbe med ens egne tanker og innstillinger – særlig dysfunksjonelle tanker som «dette klarer jeg aldri». Ut fra selvledelsesteorien må en først *kartlegge egne tankemønstre*. En må systematisk gjøre seg bevisst egne tanker. I forlengelsen av det må en *jobbe med egne tanker, oppfatninger og antakelser* (Glasø & Thompson, 2018). Det handler om å erstatte dysfunksjonelle tanker med mer realistiske og konstruktive tanker. Som en del av arbeidet med å snu negative tanker må en arbeide med sin indre dialog. Når en tar seg selv i å ha negative indre samtaler, kan en utfordre disse og prøve å endre tankene ved å stille ulike spørsmål til seg selv, for eksempel: Hva bygger mine tanker på? Hvordan ville andre tenkt i en slik situasjon?

POSITIVT SELVSNACK

En kognitiv selvledelsesstrategi handler om *positivt selvsnakk*. Du har en oppbyggende dialog med deg selv. Du kan for eksempel fortelle deg selv at du har vært dyktig om du har fått noe til, som å ha planlagt og gjennomført en aktivitet med barna på en vellykket måte.

Positivt selvsnakk inneholder *mulighetstenkning*. Mulighetstenkning settes i kontrast til hindringstenkning, det vil si tenkning om hindringer, problemer og hva som kan gå galt (Glasø & Thompson, 2018). Slike tanker hindrer en i å ta utfordringer. En kan oppdage muligheter gjennom å stille spørsmål som: Hva skal til for at jeg skal samtale mer med foreldre i bringe- og hentesituasjoner?

Visualisering er en annen strategi en kan ta i bruk i ledelsen av seg selv. Visualisering innebærer å forestille seg en vellykket handling før en faktisk utfører handlingen. Er det snakk om å ha en presentasjon på et foreldremøte, kan en se for seg at en holder en vellykket presentasjon. Gjennom det kan en bygge opp sin egen selvtillit.

Å LEDE SEG SELV SAMMEN MED ANDRE

Selvledelse handler ikke bare om å lede seg selv for seg selv, men også i samhandling med andre (Wadel, 2006). I noen samhandlingssituasjoner kan det være spesielt krevende å lede seg selv, for eksempel i en situasjon der du som leder må ta opp noe som ikke fungerer med en medarbeider, eller må håndtere en personalkonflikt.

”Selvobservasjon innebærer å stille spørsmål til seg selv, som: Prater jeg for mye med de andre voksne på bekostning av kontakt med ungene?

Samhandlingssituasjoner i barnehagen krever at en som barnehagelærer evner å observere og tolke barn og medarbeideres atferd og tilpasse sin egen atferd i forhold til det. Som barnehagelærer må en ikke bare kunne sette seg individuelle mål. Du må også kunne lede deg selv sammen med medarbeiderne på avdelingen i å utvikle felles mål for det pedagogiske arbeidet. Som barnehagelærer må du ikke bare kunne motivere deg selv. Du må også kunne lede deg selv i å motivere medarbeidere og barn og å anerkjenne det du får til sammen med medarbeidere og barn.

AVSLUTNING

Til sammen utgjør de ulike selvledelsesstrategiene red-

skaper som barnehagelærere kan bruke for å lede seg selv på en konstruktiv måte. At en arbeider med å forbedre ledelsen av seg selv, vil gjøre det lettere for andre å forholde seg til en og legge grunnlaget for et godt samarbeid. Som pedagogisk leder i barnehagen må en kunne lede seg selv slik at en fremstår som en god rollemodell overfor sine medarbeidere. En må tilegne seg kunnskap om selvledelse, slik at en også kan veilede og hjelpe medarbeiderne i deres ledelse av seg selv.

Litteratur

- AMUNDSEN, S. (2019). *Empowerment i arbeidslivet – et myndiggjøringsperspektiv på ledelse, selvledelse og medarbeiderskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- GLASØ, L. & THOMPSON, G. (2018). *Selvledelse. Teori, forskning og praksis*. Oslo: Gyldendal.
- MARTINSEN, Ø.L. (2009). Selvledelse. I Ø. L. Martinsen (red.), *Perspektiver på ledelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- UTDANNINGS- OG HØGSKOLERÅDET (2018). *Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning*. <https://www.uhr.no/>
- WADEL, C.C. (2006). Om å lede seg selv sammen med andre. *Selvledelse i medarbeidersamhandling. Sosiologi i dag*, 36 (1), 59–77.

ANNONSE

OSLOMET

Regional ordning – et samarbeid med OsloMet

Ønsker du kompetanseutvikling gjennom endringsprosesser i din barnehage?

Vi tilbyr et samarbeid basert på den enkelte barnehages behov og har bred kompetanse på barnehagens innhold, organisering og rolle som pedagogisk virksomhet. Alle temaer innen barnehagefeltet kan være aktuelle.

Våre ansatte har erfaring fra barnehagefeltet, bred fagkompetanse, og forsker og underviser på en av Norges største barnehagelærerutdanninger.

Vi følger dere gjennom endringsprosessen og bidrar med faglig innhold, tilrettelagte kurs, veiledning og støtte.

Frist for å melde seg til Regional ordning er 01.02.2022. Ta kontakt med oss, så avtaler vi et møte og utformer en behovsmelding til Statsforvalteren sammen.

mikhar@oslomet.no

tonemi@oslomet.no

Foto: Benjamin A. Ward

Nye bøker

Etikk i barnehagen

Sju samtaler om nærhet, omsorg og lykke

Gunnar Magnus Eidsvåg
Universitetsforlaget (2021)
230 sider

ANMELDT AV

Kathrine Mathilde Fagereng
barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk, pedagogisk leder i Slagen barnehage i Tønsberg, forfatter og blogger: barnehagehertet.blogspot.com
kathrinefagereng@hotmail.com

Ærlig bok om etiske utfordringer

Er regler omsorg? Har barnehagens ansatte lov til å behandle barna ulikt? Dette er to spørsmål som denne boka får deg til å tenke over.

Boka drøfter omsorg i barnehagen i et etisk perspektiv, der forfatteren har intervjuet sju barnehagelærere om deres erfaringer med samt refleksjoner over etiske dilemmaer i arbeidet som barnehagelærere. Samtalene er uredigerte og ærlige og belyses med teori hentet fra omsorgsetikk, nærhetsetikk, pliktetikk og dydsetikk.

OMSORG KAN LÆRES

Spørsmålene går dypt inn i hver enkelt barnehagelærers profesjonelle rolle og hvordan det levde liv påvirker omsorgsrollen, følelsenes betydning for omsorg og hvordan omsorg kan læres.

Det er interessante og relevante spørsmål som stilles de sju intervjupersonene: spørsmål om barnehagen som omsorgsarena og ansvaret omsorgsgiverne står overfor i hver og en av relasjonene de møter i barnehagehverdagen, men også ovenfor gruppen som helhet.

Boken stiller spørsmål som: Hvil-

ken rolle spiller følelser for omsorgen? Hvordan lære dyder av andre? Er regler omsorg? Har barnehagens ansatte lov til å behandle barna ulikt? Disse spørsmålene er blant mange flere som med fordel kan tas med videre til personalmøter og ledermøter i barnehagen.

OM Å TA VARE PÅ SEG SELV

Personlig likte jeg spesielt godt kapittel 8: *Hvem har omsorg for omsorgsgiveren?* Kapittelet drøfter hvordan omsorgspersonene tar vare på seg selv, hvilke sider ved jobben som gir mest mening, hva som er utfordrende og energitappende ved jobben, og tanker om hva vi kan gjøre med det. Dette er velkjente sider ved jobben som alle med tilknytning til feltet kan kjenne seg igjen i.

Boken er, som forfatteren tydelig uttrykker det, skrevet til barnehagelærerstudenter, men boken er også interessant for oss som jobber i barnehagefeltet.

Fra rammeplan til didaktisk praksis i barnehagen

Dag Øystein Nome, Kristin Severinsen, Grethe Steen Rønning
Cappelen Damm Akademisk (2021)
149 sider

Hva innebærer det å bruke en rammeplan i barnehagen? En håndbok med innføring i læreplanteori, didaktisk tenkning, ulike typer pedagogiske grunnsyn og arbeidsmåter. Her er konkrete eksempler fra garderobesituasjonen, måltidet og en tur i skogen.

Kunstmøter og estetiske prosesser med de yngste barna (0-3 år)

Øystein Elle og Mette Røe Nyhus (red.)
Fagbokforlaget (2021)
243 sider

En antologi om hva kunstmøter og estetiske prosesser i barnehagen kan være og kan bli. Det kan skje i møter mellom barn og kunstneriske hendelser og forestillinger eller i møter mellom barn og materialer. Forfatterne viser hvordan teori kan knyttes til skapende og utøvende kunstnerisk praksis.

Lederskjønn i barnehagen

Wenche Aasen
Fagbokforlaget (2021)
155 sider

En bok om hvordan den pedagogiske lederen bruker skjønn når hun leder personalets pedagogiske praksis. Å lede innebærer en rekke valg som må tas der og da. Tema er teamledelse, handlingskompetanse, pedagogisk ledelse og hva lederskjønn er. Boken er forskningsbasert.

Samiske stemmer i barnehagen

Bente Fønnebo, Anne Lise Johnsen Swart og Unni Jernberg
Cappelen Damm akademisk (2021)
264 sider

ANMELDT AV

Monica Bjerkklund
seniorforsker i helse, utdanning og velferd
og dosent i spesialpedagogikk ved
Telemarkforskning
monica.bjerkklund@tmforsk.no

En etterlengtet bok om samiske barnehager

Denne boka gir deg et barnehageblikk på samisk kultur.

Denne boka handler om både skoltesamer, sørsamer, lulesamer og nordsamer. Bokas styrke er at den tar til orde *mot* å gjøre samisk kultur til noe eksotisk og heller se nyansert på samisk kultur. Boka viser bredden, variasjonen og mangfoldet i samisk kultur. Boka har flotte fotografier, og den er godt forankret i en barnehagekontekst.

SAVNET EN SLIK BOK

I min forskning på samiske barnehager som helsefremmende arena har jeg savnet en bok som dette, en bok som knytter samisk barnehagedidaktikk og samisk kultur til barnehagens arbeid.

En positiv side ved boka er at den i stor grad har samiske forfattere med god kunnskap om barnehagen. Dette er en bok som er tydelig forankret i konvensjoner, erklæringer og lovverk, så vel som rammeplanen for barnehager.

Her behandles sentrale begreper som kultursensitivitet, kulturell smerte, kulturell identitet og urbant sameliv.

ULIKE SAMISKE TRADISJONER

Sjøsamenes tradisjoner, tro, historie og kultur presenteres og drøftes også. I tillegg finnes et spennende kapittel om sørsamiske perspektiver knyttet til naturen, som sanking, naturmaterialer, tradisjonskunnskap, bærekraftig livsførsel og konsum. Boka har også et kapittel om lulesamisk *duodjár*-perspektiv og det å lære barn å være stolte over å gå i kofte. Du kan lese om skoltesamenes historie, språk og tradisjon. Andre tema er den lulesamiske barnehagens arbeid med språkrevitalisering og rollen barnehagene på Røros har som forvaltningsområde for samisk språk og kultur. Alle barnehager skal, ifølge rammeplanen, fremme mangfold og samisk kultur. Da kan denne boka være til god hjelp.

Lek på alvor

Ole Fredrik Lillemyr
Universitetsforlaget
(2021) 4. utg.
218 sider

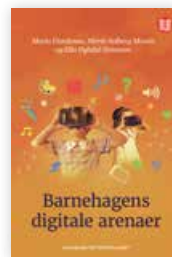
Boka handler om å ta lek på alvor og presenterer ulike leketeorier og lekens betydning for læring. Den er oppdatert på nyere forskning og tar for seg nyere syn på barn og barndom, lek som fenomen og bruk av lek i pedagogisk arbeid.

Gi meg en klem

Simona Ciraolo
Mangschou (2021)
Bildebok 3–6 år
28 sider

Har du kjent at du trenger en klem? Det har mange gjort under pandemien, og det gjør også den unge kaktusen Filipe, men familien hans er ikke så kosete. En herlig bildebok om vennskap, om å være annerledes og om behovet for å bli sett og å høre til. Lite tekst og treffende illustrasjoner.

Barnehagens digitale arenaer

Maria Dardanou, Maria Solberg Mossin og Elin Dybdal Simensen
Universitetsforlaget
(2021)
160 sider

Her får du en innføring i hva barnehagens digitale praksis er både i teori og praksis, og hvordan du konkret kan bruke digitale verktøy i hverdagen. Andre tema er digital dømmekraft, personvern og fremtidens kompetanse. Aktivitetene i boka er bygget på STEAM (science, technology, engineering, art, mathematics) og viser alt fra mikroskop i naturen til programmering.

– Er barndommen over snart?

Jeg sliter med en konflikt mellom røde og grønne tanker. Når de røde har overtaket, tenker jeg at barndommen snart er ved veis ende.

**Tekst
og illustrasjon:**

Morten Solheim
seniorrådgiver i
Utdanningsforbundet
Han skriver spalten *På
liksom* på egne vegne.
morten.solheim
@utdanningsforbundet.no

Jeg husker det ikke selv, men min mor har fortalt meg historien flere ganger: Jeg står ved en liten, snødekt gran, mindre enn meg selv. Jeg har stoppet opp for å beundre den. Min mor er utålmodig, hun vil videre. Hun er størst. Hun bestemmer. Når jeg får gjenfortalt denne historien, er det som et eksempel på et øyeblikk fra barndommen som moren min angrer på. «Jeg får vondt langt inni hjerterota», sier hun, og legger til at hun burde ha nytt øyeblikket sammen med meg. For det var saktens en vakker, liten gran.

Eksempelet er ikke enestående. Jeg tror mange foreldre angrer på små øyeblikk, der de ble for utålmodige til å la barndommens ettertenksomhet slå ut i full blomst. Lærere likeså. I dokumentaren *Fra barn til borger*, hvor vi følger to barn i overgangen fra barnehage til skole, utspiller det seg en slik scene. Sofia på seks år er på tur med klassen.

Hun finner noen steiner hun liker, og gjemmer dem godt inni i hånda. I neste klipp står hun på rekke i skolegården og må motvillig legge fra seg steinene. Små skatter blir sluppet fra den vesle hånda og ned på asfalten, fordi den slags ikke har noe å gjøre i et klasserom.

Når jeg ser tilbake på mitt eget arbeid med barn, finner jeg flere lignende historier. Øyeblikk der jeg ble for utålmodig, der jeg stjal av et barns tid. Små glimt som jeg angrer på.

LIVETS TRANSPORTETAPPE

Men det får nesten gå. Det er et skille mellom barn og voksne og en konsekvens av at vi som voksne noen ganger skjærer igjennom, for å få ting gjort, komme videre. Jeg fikk ingen traumer av mangelen på tid til å beundre den vesle grana, og Sofia har sikkert glemt de steinene for lengst.

Så hva er problemet? Min uro er ikke knyttet

til slike enkelthendelser, men til mengden av slike hendelser. Jeg er bekymret for at vårt syn på barndom er i ferd med å endre seg, og at dette får konsekvenser for barna. For dersom vi ser på barndom som en forberedelse til og transportetappe mot voksenlivet, vil vi alle få det for travelt til å bry oss om det ungene finner meningsfullt.

Da koronapandemien brøt ut, ble et slikt formålsrasjonelt syn på barndom tydelig. Vi risikerte *læringstap*, hevdet både Barneombudet og NHO-lederen da barnehager og skoler stengte ned.

MENNESKE ELLER KAPITAL?

For hvor mye kan man egentlig tape på å stenge skoler og barnehager? Det ville NHO ha svar på. Statistisk sentralbyrå tok oppdraget: 1,7 milliarder daglig var tallet. Og mest var det å tape på de stengte barnehagene. Her røyk det

med 513 millioner kroner daglig. Av disse utgjorde 159 millioner tapt produktivitet for foreldrene, mens barnehagebarnas læringstap alene utgjorde et pengesluk på hele 354 millioner kroner hver eneste dag.

Det er fristende å gå inn i grunnlaget for utregningene, men jeg be-

«Dersom vi ser på barndom som en forberedelse til og transportetappe mot voksenlivet, vil vi alle få det for travelt til å bry oss om det ungene finner meningsfullt.»

grenser meg til å sitere Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal: «Grunnlaget er så svakt at det bør spørres om vi overhodet er tjent med å spekulere i de samfunnsøkonomiske omkostningene av en stengt utdanningssektor.»

Handal har rett. Men likevel var «funnene» i rapporten så kraftfullt stoff for mediene at begrepet *læringstap* ble å finne på alle forståelsepåsåres lepper før noen rakk å si imot. Det ble innafor med en ordbruk som gjør barn til regnestykker. Det uheldige ved den økonomiske retorikken om hva barndom kan bidra til, er at den ofte får praktisk betydning. Dersom reson-

nementet er at jo mer man lærer, jo mer tjener man som voksen, og jo mer tjener samfunnet på alt du lærte som barn, da er veien kort til å skape en læringsintensiv barnehage. Det er en tendens vi ser allerede. Tilbudet av pedagogiske verktøy som skal bidra til læring på ulike områder, sammen med stadig flere politikere som vil ha «mer læring» i barnehagen, kan på sikt føre til fagtrengsel i barnehagen.

DET UTÅLMODIGE SAMFUNNET

Dette er min bekymring: At samfunnet blir som en kronisk stresset mor, som vil få barndommen til å gå litt fortere, bli litt mer effektiv, lære litt mer. En slik holdning til barndom vil ha innvirkning på alle arenaene barn befinner seg på.

FNs barnekonvensjon kan ses på som et historisk skilleark. Et stykke papir som skiller den tiden da vi *ikke* anså barndommen som en periode med egenverdi i menneskets liv, og den perioden hvor vi gjør det. Ideen om barndom som avgrenset periode med egenverdi har selvsagt vært uttalt også før 1989, men med barnekonvensjonen ble denne anerkjennelsen formalisert gjennom at barn fikk egne rettigheter. Den danske psykologiprofessoren Dion Sommer omtaler dette som en historisk enestående epoke.

Er barndommen over snart? kan forstås som et spørsmål om hvorvidt barn snart kan bli ferdig med barndommen, slik at de endelig kan bli

voksne. Eller det kan forstås som et spørsmål om hvorvidt omtalen av barndommens egenverdi – som en enestående epoke i historien – snart går mot slutten. Er vi rett og slett i ferd med å få et nytt skilleark som bidrar til at vi om hundre år kan se i bakspeilet og si «ja, det var den perioden hvor barn hadde en barndom, det».

EN SPIRE AV HÅP

Det er muligens et misantropisk resonnement, men jeg mener helt oppriktig det er verdt å være på vakt slik at barndommens egenverdi blir ansett som viktig, også i århundrene vi har foran oss.

Et lite håp fant jeg i høstens valgkamp, i ordskiftet om hvordan vi skal redusere sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet: Der mange politikere før tok til orde for at løsningen var å lære ungene så mye som mulig, så tidlig som mulig, handlet forslagene denne gangen om forhold utenfor utdanningssystemet. Det er en god endring. Det kan bidra til å dempe etterspørselen etter pedagogiske programmer som skal ruste ungene for resten av livet. Slik som kofferten med en rød og en grønn bamse, som skal hjelpe barna med å sortere tankene sine før det er for sent. Kanskje er ikke barndommen over likevel!

Og med det håpet takker jeg for meg som spaltist i Første steg. Fra nå skal jeg bruke skrivevetiden på å skrive *for* barn i stedet for *om* barn.

EFFEKTIV

BARNDOM: Dette er min bekymring: At samfunnet blir som en kronisk stresset mor, som vil få barndommen til å gå litt fortere, bli litt mer effektiv, lære litt mer, skriver Morten Solheim.

Barnehagene oppfyller ikke rammeplanens krav om likestilling

En barnehageleder som ikke setter kjønns mangfold på dagsorden, står i fare for ikke å oppfylle rammeplanens krav om likestilling.

Først honnør til Første steg som setter rekruttering av flere menn til barnehagelæreryrket på dagsorden. Prosentandelen menn i barnehage er sakte stigende og må nå ansees å være stabil på over 10 prosent. Vi er et land der likestilling er en sentral samfunnsverdi som skal gjennomsyre samfunnsarenaene og systemstrukturene. Samtidig er det enkelte områder i Norge der likestillingen ikke får sitt fotfeste. Barnehagen er en slik samfunnsarena. Barnehagen kan kalles et likestillingsparadoks. Det viser seg at de private barnehagene gjør en mer målrettet innsats for å øke andelen menn enn de offentlige barnehagene. Ser de private barnehagene mer på menn som et konkurransefortrinn enn en pedagogisk ressurs? Kanskje begge deler? Uansett hvordan vi tolker tallene, så gjøres det en for dårlig jobb med å øke kjønns mangfoldet i norske barnehager.

RAMMEPLANEN IKKE NEVNT

Barnehagelærere og barnehagen som samfunnsaktør er bærere av sentrale verdier og holdninger. Barnehagens virksomhet er verdibasert og tuftet på *Rammeplan for barnehagen*. Det er med undring jeg leser tematikken knyttet til rekruttering av menn og ikke finner rammeplanen nevnt med ett eneste ord. Barnehagen skal fremme likestilling, mangfold og demokrati (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 7). Mangfold blir i den ferske boken *Pedagogisk kvalitet i barnehagen*, som bygger på GoBaNs kvalitetsstudie, nevnt som et

Arve Hansen

universitetslektor ved barnehagelærer-
utdanningen ved Universitetet i Agder (UiA)
arve.hansen@uia.no

”Det gjøres en for dårlig jobb med å øke kjønns mangfoldet i norske barnehager.

fagområde som har et klart utviklingspotensial i barnehagene (Alvestad & Gjems, 2021, s. 103).

BARNEHAGEN HAR ANSVARET

Vi kan være enige om at rekruttering av menn kan være en komplisert og sammensatt øvelse. Den lave mannsandelen blir forklart med blant annet ansiennitetsprinsipp, liten synliggjøring, lav profilering og stereotype kjønnsoppfatninger i samfunnet. Det som i stor grad er felles for disse forklaringene, er at de gjelder forhold utenfor barnehagens trygge rammer. Jeg savner søkelys på barnehagens interne faglige handlingsrom. Hva er barnehagen villig til å gjøre ut fra de ressursene den faktisk råder over? Min utfordring til barnehageprofesjonen er at som en betydningsfull samfunnsaktør må barnehagelærerprofesjonen selv løfte de problemene en underrepresentasjon fra halvparten av befolkningen innebærer for praksis og barns hverdag i barnehagen. Det kan se ut som barnehagens toppledelse ikke ser på verken likestilling eller mangfold som sentrale kjerneverdier i det daglige.

TILFØRER MENN NOE ANNET?

Hvis det er slik som det kommer frem i flere av reportasjene i Første steg, at menn tilfører barnehagen noe annet enn kvinner, hvordan kan barn bli frarøvet en slik demokratisk rettighet? Ser, hører og deltar menn i barnehagen på andre måter enn kvinner? Og hvilken betydning får det for gutter og jenters rett til medvirkning i

hverdagen? Barnehagen skal synliggjøre, verdsette og fremme mangfold. Hvordan er dette mulig i en monokjønnbasert personalgruppe? Rammeplanen understreker at barnehagen skal «bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger» (Kunnskapsdepartementet 2017, s. 9). Betyr det noe hvilket kjønn fagpersonen har, når definisjonsmakt og kunnskap får betydning for handling? Om menn og kvinner utfyller og beriker barnehagens sosiale kapital, må det kunne tolkes som at barnehager uten mannlig omsorg er en barnehage med demokratisk og pedagogisk underskudd. Alvestad og Gjems hevder at kjønnsproblematikk er en naturlig del av mangfoldsbegrepet. Også dette området trer frem som et fagtema med et klart utviklingspotensial (Alvestad & Gjems, 2021, s. 105).

ET EIER- OG LEDERANSVAR

Å åpne opp kjønnsbaserte praksisfelleskap og pedagogiske praksiser i barnehagen er i stor grad et eier- og lederansvar. Handler dette om toppledelsens kompetanse og manglende vilje? Min påstand er at en barnehageleder som ikke setter kjønns mangfold på dagsorden, står i fare for ikke å oppfylle rammeplanens standard om likestilling. Barnehagen skal bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Å reflektere over hva likestilling og likeverd betyr for barnehagen, skal være en selvfølge i en lærende organisasjon.

Uten en refleksiv praksis står barnehagen i fare for å reproducere og opprettholde stereotypiske kjønnsrollemønstre. Å ikke ha kjønnsbriller på i barnehagens observasjonspraksis gjør de ansatte i verste fall kjønnsblinde. Forskning viser at jenter og gutter behandles forskjellig. De får ikke like muligheter til å bli sett og hørt (Meland & Kaltvedt, 2019), slik rammeplanen forventer at ansatte utøver sin praksis. Hvis kvinner og menn hører gutter og jenters stemmer ulikt, er det for

meg underlig at ikke dette perspektivet blir tydeligere i en så viktig og sentral samfunnsarena som barnehagen er. Takk til Første steg som blåser støv av en «gammel» problematikk, og for noen en kampsak som er like relevant i dag som langt inn i fremtiden.

Litteratur

- ALVESTAD, M. & GJEMS, L. (red.) (2021). *Pedagogisk kvalitet i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2017). *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- MELAND, A.T. & KALTVEDT, E.H. (2019). Sporing av kjønn i barnehagen. *Early child development and Care*. 189, s. 94–103. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1302945>

AKTUELT TEMA: Takk til Første steg som blåser støv av en «gammel» problematikk som er like relevant i dag som i fremtiden, skriver universitetslektor Arve Hansen. Saker fra Første steg nummer 3 2021 med tema menn i barnehagen.

ANMELDT AV

Kathrine Mathilde Fagereng
barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk, pedagogisk leder i Slagen barnehage i Tønsberg, forfatter og blogger: barnehagehjertet.blogspot.com
kathrinefagereng@hotmail.com

Pedagogikk og humor - på godt og vondt

Kirsten Flaten

Cappelen Damm Akademisk (2021)
160 sider

Viktig bok om koblingen mellom pedagogikk og humor

Denne boka vil utvide vår forståelse for hva humor er, og hvordan vi kan bruke humoren på en positiv måte med barn.

I boka viser Kirsten Flaten oss også hvordan vi kan oppdage når humoren brukes på en negativ måte.

SKAPER ET SUNT LÆRINGSMILJØ

Boka har elleve kapitler der vi blant annet kan lese om barns humorstadier og helsefremmende effekter av humor både i skolen og barnehagen. Som forfatteren skriver, er humor en naturlig og viktig kilde til et sunt læringsmiljø. I barnehagen kan vi tilrettelegge og skape rom for såkalt *groupglee*, gruppeglede, der barn finner et fellespunkt og har det gøy sammen, gjerne i form av «latterras». «Har man det gøy sammen, får man en følelse av å like og bli likt av dem man deler humoropplevelsen med.» Det skaper et sosialt lim, som forfatteren uttrykker det.

HUMORINNSLAG I HVERDAGEN

Humor er helsefremmende og både styrker helsen, forebygger dårlig hel-

se og kan være en vaksine mot depresjon. Det finnes også negative sider ved humoren som drøftes i boken. Eksempler er hvordan humoren kan bli brukt som våpen mot andre, og hvor vanskelig det kan være å fange opp sarkasmer, erting, latterliggjøring og manipulering som er forkledd som humor.

Forfatteren mener det er viktig å ønske spontane latterinnslag velkommen. Samtidig skriver Flaten at det også er lov å planlegge humorinnslag i hverdagen med en latterpause. En humorpause kan gi barngruppen energipåfyll. Humoren er også et billig trivselstiltak, ofte trengs bare ideen og gjennomføringen. Refleksjonsoppgavene etter hvert kapittel er fine å ta sammen med andre.

I siste kapittel får leserne tips til hvordan vi kan få humoren inn i hverdagen, men disse er dessverre kun rettet mot skolen.

Ha ha ha! Morsomme vitser og gåter

Egil Nyhus
Ena Vigmostad & Bjørke (2021)
42 sider

En innbydende bok som tar kjente og ukjente vitser og gåter på kornet gjennom treffende og morsomme illustrasjoner. Det er Egil Nyhus, den kjente illustratøren bak blant annet Kaptein Sabeltann, som har funnet og tegnet gåter og vitser om dyr, gaming, mennesker, troll og monstre.

Barnehagelæreren som inspirator

Marit Ranum Granholt
Fagbokforlaget (2021)
191 sider

Hva er en inspirator? Hvor henter jeg inspirasjon fra? Dette svarer denne boka deg på. Tema er å være inspirator for lek, natur og bærekraft, kreativ og utforskende praksis, for barn og kollegaer og som leder. Andre tema er å stille spørsmål ved det vante, inspirere til nysgjerrighet og å møte motstand.

Språkarbeid i barnehagen

Margareth Sandvik
Cappelen Damm Akademisk (2021)
136 sider

En bok om hvordan du kan bruke hverdagssituasjoner i barnehagene til å skape et godt språkmiljø. Det kan være i lek, under bokstunden, på tur, i garderoben, under måltidet, ved bleieskift og dobesøk og i samlingsstunden. Nøkkelen er å involvere barna og gi språklig støtte i hverdagssamtalen. Du får praksiseksempler og ideer til aktiviteter, bøker, regler og sanger du kan bruke i språkarbeidet.

– Vi må vise politikerne hvordan vi kan styrke bemanningen

Den nye regjeringen har mål om å styrke barnehagens bemanning. Vi må vise politikerne hvordan vi kan få til økt bemanning i barnehagen.

«Utdanningsforbundet skal være en pådriver for sterkere lovverk sentralt, og utvikling av lokale tiltak som kan bedre barnehagens bemanning og barnehagelærertetthet».

Dette er en av fire strategiske satsinger som Utdanningsforbundet skal jobbe med i hele organisasjonen det neste året.

STYRERNORM

Vi har som mål å sikre at minst 50 prosent av bemanningen er barnehagelærere, dette målet deler vi med regjeringen. Vi vet at dette alene ikke er nok til å få det til å gå opp. Vi må ha en bedre norm for bemanning. Vi skal også jobbe for å lovfeste en styrernorm, og vi mener at det skal være en tilstedeværende styrer i hver barnehage. Stedlig ledelse ligger også i regjeringens plattform.

Dette er ambisiøse mål som kommer til å ta mer enn et år å få på plass. Det vet alle vi som har snakket med politikere og offentlighet i årevis om at grunnbemanningen er for lav.

Det har i mange år blitt ytret både bekymring, sinne og protester mot at barnehagens bemanning og kompetanse ikke står i forhold til mål og ambisjoner. Jeg tror vi alle er enige i problembeskrivelsen her, men hvordan løser vi problemet? Og finnes det en løsning for alle?

VI MÅ VISE POLITIKERNE

Den nye regjeringen peker også på en gjennomgang av barnehagelæreres oppgaver. Dette må vi hjelpe dem med, for det er mange oppgaver som tar de ansatte vekk fra barna. Hva vil det koste i kroner og øre å ansette en kokk, og hvor mange ressurser vil dette frigi slik at de ansatte kan være mer sammen

med barna? Hva vil det koste å ansette en spesialpedagog, og hva vil barna og barnehagen få igjen for det?

Vi vet at mange barnehagelærere under pandemien har gjort erfaringer med kortere åpningstider, mindre grupper, mindre grad av praktisk og administrativt arbeid og redusert bruk av programmer. Dette har bidratt til at hverdagen har blitt bedre for både barn og ansatte. «Jeg har endelig fått tid til å bruke faget mitt», er det flere som har sagt og skrevet. Det finnes ulike lokale prosjekter for bedre barnehagelærertetthet, vikarordninger, reduserte åpningstider og ulike måter å styrke bemanningen på. Det trenger vi mer av – og her har vi støtte sentralt.

ØKT BEMANNING HELE DAGEN

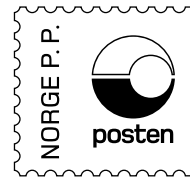
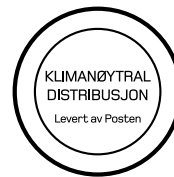
Vi har fått en ny regjering som vil styrke barnehagelærernormen til 50 prosent, og som også vil ha 25 prosent fagarbeidere. Dette er bra. Jeg mener at dette er en god start. Vi trenger også at den nye regjeringen ser at vi bør ha økt bemanning gjennom hele dagen.

Vi kan sammen, gjennom Utdanningsforbundet, vise politikerne hvordan vi kan styrke bemanningen. Jeg håper du bruker din stemme inn i fagforeningen, slik at vi sammen kan skape et politisk trykk for å få på plass økt bemanning som gjør at alle kan oppleve å gjøre en god jobb for barna i barnehagen.

Hva vil det koste i kroner og øre å ansette en kokk, og hvor mange ressurser vil dette frigi slik at de ansatte kan være mer sammen med barna?

Ann Mari Milo Lorentzen

leder for Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet
annmarimilo.lorentzen@utdanningsforbundet.no

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 Oslo

Nordiske Impulser 2022

VÅR PEDAGOGISKE RAMMEPLAN

**Neste år tilbake på
Oslo Kongressenter!**

Med revidert rammeplan fra 2017 startet et omfattende implementeringsarbeid, og vi er ikke i mål. Hvordan barnehagene tolker og forstår rammeplanen gir synlige utslag i den daglige praksisen, og kvaliteten på implementeringsarbeidet varierer stort. Hvor står vi nå, og hvor går veien videre?

Til årets Nordiske Impulser har vi invitert noen av de mest sentrale fagfolkene som har evaluert implementeringen av rammeplanen.

Noen av foredragsholderne på programmet:

Henrik Daae Zachrisson

Helene Marie Kjærgård Eide

Cathrine Ask

Birgitte Fjørtoft

I tillegg vil det bli spennende foredrag om noen av rammeplanens mest sentrale begreper, og du vil få inspirerende praksisrapporter fra barnehager og kommuner rundt om i landet.

**Flere foredragsholdere
kommer - følg med**

**Sett av datoene 23. - 24. mai og bli
med på neste års viktigste konferanse**

Les mer om Nordiske Impulser 2022 på utviklingsforum.no